

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTAL

EMELLAN

ARGI SKUGGA

OCH EN OBEKÄNT

FRUENTIMBERS SKUGGA

Nyligen ankommen til de dödas
Rjke.

STOCKHOLM,

Tryckt, uti thet Kongl. Tryckeriet

1758

Läsare!

I stället för vidare Företal/ som hela
I detta blad egentel. synes wara och den
ombudne kundgiöressen/ meddeles Iig
det bref i egna Termer, som derwid
fölgt/ Membl.

Monsieur

Je vous envoi cy joint le commencement d'une
piece d'une nouvelle façon. Vous la communi-
querez au public si vous le trouvez à propos. Ne
vous mettez point en peine de ce que cecy vous
vient d'une femme. En veuve j'ai eu loisir de faire
ces Reflexions & autres dont je veux vous donner
part une fois par semaine par des mains sures si
vous voulez les imprimer & faire distribuer.
Il n'importe à personne qui je suis. Au reste
vous aurez la bonté d'indiquer, que s'il y a quel-
qu'un, qui par la poste ou autrement par escrit, me
veut communiquer de ses idées sous l'adresse que
j'ay marquée cy bas, je le ferai recevoir chez vous
& à la poste, & ferai redevable de tout l'utile qu'on
me communiquera. Je suis

Monsieur

Ce 2. May 1738.

Votre trèshumble servante
L'ombre d'une femme inconnue
ou

Den okiände Qwinno; Skuggan.

Hwaraf Tu ser / at Skuggan ber det
man wille meddela densamma sina tan-
skar uti det som kan behagas.

Fruentimbers Skuggan.

God dag min goda Skugga; det är mig ganska kicket råka någon som jag kan tala med. Jag har gått här rätt nu hela 3. gånger tolf timmar utan at finna en som jag kunde förtro mig at språka med. Men som jag drömer om dig efter dit anseende, så gör jag mig intet betänktande at rådfråga mig med dig om ett och annat ty jag ser dig an för mycket redlig och hjälpsam.

[Argi Skugga.

Du talar mycket wäl om mig efter et blott påseende. Som du äfwen kommer mig både; ährlig och besonnerlig före, så wil jag sälja dig, utan widare företal, hwem jag är, nembl. den namnkunniga Swenska Argi Skugga. Du måste ock så wäl ha hört talas om min upriktiga Principal. Men säg mig hwem är du?

Fruentimbers Skuggan:

Ach! är du Swenska Argi Skugga. Jag gläder mig at ha råkat dig, ty om din Principals artiga och lärde skrifter har jag mycket hört i min aflägsne ort i öfwerwerlden, fast jag dem aldrig sådt see före än nu jag kommit i detta efterwerldiska riket/ hwaråst jag just råkat på et ställe där borta der bodhårarens altid anländer från werlden, och som han ännu medbringar af din Principals skrifter så har jag dem där til en del sådt läsa genom en hoop små Skuggars försorg, som där willigt utdela de ankommande tidningar. Jag ser du liknar och således wet jag at du är äwen så willig at underrätta, som någon kan wara at det af dig be- giära. Jag längtar at komma med dig til tals om saker. Men först at swara hwem jag är, så är mit namn, så
wäl

Första Samtal.

5

wäl som min Principalinnas: obekant och långwäga. Jag kan ej mer säija och du är alt för discret at lmer fråga. Men kläre! som ock jag här å orten är okänd, hwad är detta för en wacker neigd där wij nu ha råtsats.

Argi Skugga.

Jag måste lee at din ensalbigheit, men undrar ej ders på när jag besinnar dit kion, och wil således lämpta mig dereffter. Det är wiserligen af händelse at du kommit hit, ty under en tåmelig tid jag här varit har jag hit tills ingen sedt af dit slag. De äro som jag af ålder hördt, här ock mycket sålsonte. Mit Slåkte har intet nöddigt fråga, ty hwar en som komet hit ser på stunden at detta är de affomnade Philosophers och lærdas residence-orts ut-ågor, ja de se ock genast deras egen bohning dar långt framme och hwad de gidra, hwilket du aldeles intet kan see, och jag knapt jag tillstår det.

Fruentimbers Skuggan.

Ja, ja, det måste jag wet är at jag intet wet, men derföre har jag varit (Jag talar nu och hådanetter i min Principalinnas Persohn) och är ännu begiärlig at lära. Kan man intet få komma så när at man åtminstone fick se de lærdas parck? öfwer de der närmaste och nyaste grafwarne ock windbryggorne tycker jag mig wäl med goda ord skola komma fram; men wet du ingen bimåg om de gamla broarne som jag knapt kan see där borta. Jag har hördt säijas at några både Fruer och Jungfruer ifrån måst alla Europæiske Sotnar i länge förfutne och åfwen senare tider sluppit tåmeligen när

när. * Jag wil bensija mig med at stå längre ifrån, om du bara kunde och wille hielpa mig at komma något närmare än wij nu här äro.

Argi Skugga.

Jag tror du måle wara ett af de rättfinte qwinsolek som mina, (jag wil äfwen härifrån tala i min Herres Persohn) Moraler och råd i lifstiden hafwa bragt på detta goda upfat. Det är mig kiärt se någon som de giordt intruck hos. Jag wil gierna hielpa dig widare, så långt du kan hinna.

Fruentimbers Skuggan.

Nog har jag med nöije läst dina Skrifter så mycket jag deraf fådt se fast än det ej varit för än efter döden som jag redan sagt, och har jag med dig ofta önskat, at man i Svenska Språket, så wät som hos andra folcklag stier, hade flere goda tilgånnaar äminstone i de måst nödige wetenskaper: då kunde þwar en som i sit stånd och wilkor ej behöfde de främmande Språken, använda den tid som nu på deras lärande förut och ofta ganska länge til bringas, at genast utur de skrifter han förstodo utan omwäg inhämta sielfwa sakerne. Allså, om jag i lifstiden hafte tilfälle med dig tala, skulle dettas wärckfålning warit en huswud punct, som jag skulle bedt dig

* Såsom en Grefwinna Königsmark och Fru Brenner i Sverige: Fru Anna Cath. v. Kraak och Brigitta Tott i Danmark: Den Lutheriska Frun Maria von Hagen i Tyskland: Jungfru Anna Maria Schurman i Nederland: Elisabeth Iohanna Westonia i England: Grefwinnan dela Vergne och Madame Dacier i Stancrike: Hertiginnan af Albuquerque och Catharina Pacensis i Spanien. &c. &c.

Förffa Samtal.

7

dig befordra och varit försäkrad om, at du efter dit patriotiska sinnelag wäl skulle melat gibra, och til et behörigt bruk deraf de Swänfka anråda; ty du wet sielf, at åfwen detta medlet är det som åstadkommit, at hela Nationer nu för hela werlden bära namn af ffickeliga, ja sielf hos deras åfwunnare och fiender. Hwad mig angår så har jag ofta roat mig och lärdt i utländnigarnes skrifter, det som i de Swensfka ännu ei finnes.

Argi Skugga.

Du talar naturl. och rätt. Wiß är det en berömmelig sak at på alt giörligit sätt befordra den flora hopens uplysning, för de många härliga fructer som deraf flyta både i anseende til Guds rena kännedom och fruchtan, som ock den menskel. Sammanlesnadens befordran och lösttande; hwar om jag fram bättre då wij råkas, lär så tillfälle dig at underrätta; men har du denne gång något widare?

Fruentimbers Skuggan.

Ja nog har jag en hel hop at tala med dig om. Och efter det är så mycket, wet jag knapt hwar om jag skal först begynna. Men jo, hodbåraren ifrån werlden sade ock, at nu snart skal bli Riksdag i Swerige.

Argi Skugga.

Ja, det wet jag länge sedan. Men alt hwad wi dertill kunna säija är intet annat, än at wij, fast wij här äro flugor, änska Rikens högl. Ständer samt och sunnerligen af Herren i högden, uplyste förståndes ögon at behör gen insée, pröfwa och förordna uti alla de wicktige saker, som Rikets wälfärd och Swea undersåtares tilstånd och bästa dem lära öpne lägga.

— Fru-

Första Samtal.
Frudentimers Skuggan.

Jag underskrifver denne bnsken af all min Sjäbl. Och som tiden nu för denne gång är förfluten, så wil jag til härnäst wij råkas bespara de åtskillige andra saker som jag har at tala med dig om.

SAMTAL

EMELLAN

ARGI SKUGGA

OCH EN OBEKANT

FRUENTIMBERS SKUGGA.

Nyligen ankommen til de dödas
Rjke.

Argi Skugga.

Od dag igen du oshynliga Hwad
har du nu för mycket nog at säija
som du sidit ej hinde ut med / och
kan stie du wisse ej sielf hwad det
war.

Fruentimbers Skuggan.

Riära! låt dit omdöme om mig gå så sackta som
midjeligt är. De som äro af ringa anseende
plå likwål ibland hitta på säija det som ej är så gao
lit. Om jag nu då genast nämde mot dig om nå
gra stora saker som ibland kallas Stats, ibland
Rijs / ibland Oeconomiska / ibland Sedolärande
med mera / så ser jag wål at du skulle näpfa mig
med

medl at swara; det derom redan är mycket nog tale och trifwit af långt anseeligare h:rnar/ och at du kan skie ej skulle wärdiga något derom af mig som så osynliga är/ at höra. Jag begriper jemwäl sielf / at hwad wijs och måtte kunna säja/ ehuru godt och wäl wi det mente och ehuru nyttigt det och woro/ wijs dermed ej skulle reformera, kånstie/ e: enda Persohn/ mycket mindre någon Nation. Jag lär derföre ej bryta mit hufwud med at wilja om slikt höglårdt annorlunda röra än hwad någon gång i förbigående kan gifwas anledning til: eller wela. ädra det som den högsta myndighet och wisaste män som rodren styra/ nog ater at sylla. Wij wilja då see hwad wijs så at språka om

Argi Skugga.

Men hwad wll du nu då? Ut tala så det hela werlden det må höra / fordrar mycken både stickelighet och försigtighet.

Fruentimers Skuggan.

Jag / wil altså begynna dermed at säja för dig / det så Qwinfolck som jag är / och fast jag således aldrig haft tillfälle at profitera af dräkneagan / jag icke des mindre af naturlig drift alltid ansedd lättia och swetenhet för de ting / som en med förnufft begäfwad menniska ej annars kan än blygas före / och at jag derföre eftertraktat at något mer wetal/ än hwad min gamla amma effter sit bruk och lång erfarenhet / en Grammaire. Slaf / då jag war hel ung och min goda Präst / saar alltid med
wanlig

Andra Samtal.

11

wanlig autoritet, mja welat inbillawara all'werldens wijsheit / såt de / kanstie ibland ej förskäde sig sielfwa och ja / fölgackteligen på samma sätt som de. Jag har i märket sedan funnit at idär äro andra medel än autoriteter at blifwa klok af; ty om du wil tro eller intet / så har ja funnit dem som varit Scholurur öfwer 20. år så pitoyabelt raisonnera om sielt de ibland lärde aldringaste ting / som man mig sagt / at jag funnat se och höra deras swaghet och dem underrätta / och hwad mer war så ydes ännu en af dese med en nackter publici dienst.

Argi Skugga.

Du wil då deraf at du af händelse fått se rågra Solpar / sluta / at Academiska märket är onödigt / til at blifwa lerd?

Fruentimbers Skuggan.

Jag båderna far och jaker til denne Fråga. Jag nekaf at lärdom är bunden til särskilte orter / så at man ej des förtan skulle kunna blifwa klok / hwilket doch många sökt inbilla / och en del si sielfwa så starkt / at de ment sig böra hållas för nästan så ofelbara som en bitter Catolik tror heliga Sadran i Rom wara / när de allenast ett år eller annat sådt lufka in i en Academie. Men deremot jakar jag gierna / at Academier och offentlige Scholur äro högeligen nyttige enär de på ett rätt sätt administrerade äro / nembl. så / at de lährande ej uppehållas med gräl eller enstopp onödiga subtiliteter

men i det stället anföras til wältenkarens rediga
inhämlande och begripande / och det hållt i egna
Moders målet.

Argi Skugga. 17.

Du - - - - - äru Sän då?

Fruentimbers Skuggan.

Nor nu derom. Jag tror du är redan öfvertygad
at man kan weta något utom Cathedrerne.
Ätminstänne är det min mening. En del som ja
är åländig och aldeles okunnigt nyligen hört tala /
ja är wen om det som i deras egen tid förelöper /
måte ja tro antingen ei tänka som ja eller at
behålla onödiat mer weta än at de lesa / eller
of at deras Bqwämlichkeiten / tucka wara alt för
beswärligt det lat lära / hwilket fösta mid troligast
förekommit då ja betraktat en dels andra tidsför-
drif. Swad har jag at plåga mit Huswud med /
swarade mig en gång en wif som trodde sig wara
en half Solon, om stora Mogol är sit eller Landt-
Diur / om i China folcket gå på händer eller fötter /
om Turken är Wänniska / om Sverige är större
än den öfriga delen af werlden / o hysa widare. Det
må de weta som ha rest. Det är nog at jag ser
man får wahrer ifrå andra orter. Om de där
wåra sådane som de hitkomma / eller om de äro
med menniskio tilhielo förfärdigade det bekymrar
mig lika mycket. Jag tar dagen som han kommer /
leswer af min lilla löhn / roar mig bäst jag kan
med

med at spazera at gå på ett Caffé hus / och lat ibesök
 ta mina wänner / hwar äst wij mål ändå ha nog
 at tala om / som om s. öfen / om Nigar och Comte
 Subbar / om underwäret som hie i Landsbyarne
 samt deras betydnin / och sådant mer. Min tienst
 är trägen nog ändå och det är en gång icke klok
 mans wäret at lägga sig på onyttiga s. in. Jag
 wedertade då ganska ensaldat / at min mål kunde
 behålla hufwudet h. l. och ändå hafwa sin mycket
 bekant / sen denne s. l. mente wära så aldeles
 onddiat; at jag wille förtro honom / det ibland solt
 som något s. dt i werlden en sådan menniska som
 han tyckte wära en klok Man / skulle passera för
 et oförnuftigt Creatur på Skapnaden när. Hwad
 thers du min l. Skugga / är det wäl så onddiat
 at wära underrättad om andra menniskors och solt.
 slajs bedriffet? äro wij icke til den l. andan begäf-
 wade med förnuft och lömdom / at wij af deras
 fehl eller dygd må lära det som ör til warning
 eller upmuntring l. andan kan? Är icke dumhet en
 faslig ting och wäro icke ännu fastigare om någon
 än i dag med flit sökte sätta skärm i kuset för
 andra?

Argi Skugga.

Om hws någollär en stor owetenhet / så äro til
 wäl många så lärde Män i Swerige som an-
 norstades / och som wäl underrätta sig och weta at
 döma om jalle l. andra solt slajs gåwningar. Ja
 kan och knapt tro at sådan dumhet är hws Men-
 niskor som du outalar.

Fruentimbers Skuggan.

Jag behöfwer ej förklara mig på dit första inkast/ ty de som derunder begrivas äro af sig sielf undantaane / och jag är wiß på at de alla tänka mig mycket likt om de andra. Och om dessa kunde jag gie dig flere Exempel än de jag redan nämt. Jag pretenderar just ei at binda någon til de enda ting som jag sagt. Men af erfarenheten wet jag at månaas okunn ghet ej är mindre i åtskillige ås- men så allmäane saker / och fölgacteligen likt så i de särskilte. Jag wil och säija dia hvad som har bragt mig lat nu i början tala här om. Det kommer deraf at jag i år råfode här iborta en äldersstigen herderlig Man som hade et wärdigt stägg / en tiöck mysa på hufwudet och en lång kånad. Hans wän- utseende / gaf mig driligh- et at tala ho- ro u til på Fransöska fast jag såg han war en långwäga man som knapt skulle swara hemma i det Språket. Han betydde mia det och genast med sitt swar då Ita- lienska. Sål des kunde wi nå iorlunda tala i hop. Som nu Gubben / efter någon föregången Expli- cation å om'e sidor / rätt kunde roa sig med at uti efterwerlden hwaräst man så aldeles är endtle- diaad ifrån det öfwerjordissa wäsendets befinn mer ännu tala som tidningar och deröfwer göra å skil- liae wackra och förnuftiga reflexioner, så föll mig i sinnet det ofwanstående / om jag i min lifstid i Sweriget erfarit. Jag skal berättia dia hela wårt samtal hwaraf du skal se at Mannen ej war väf- wen.

Argi Skugga.

Swad sade då den Mannen?

Fruentimbers Skuggan.

Först frågade han hvarifrån jag war kommen /
 ty sade han / jag ser wäl du är ej af mit folk /
 slag. Jag swarade at jag war ifrån et Nordiskt
 Land sem kallas Swertze. Då smålog han och
 tillade / altså är du Nazareniss men af de Nazare-
 ner som Muselmännerna så wäl lida / i synnerhet
 alt sedan den oförlifneliga Eher Konung hos oss lo-
 gerade. Jag har följt Alcorans lähra / och är
 den Kiahaja som du wäl lär ha hört at min Kysja
 re för någon tid lät hit til Landet depechera. Jag
 är här och du är här. Men lika mycket / wij äro
 nu där wij ei behöfwa twista om Religion. Låt
 oss då tala om annat / ty jag kan aldrig mer fåna
 mig än när jag med förnuftigt folk får förnuftigt
 tala. Du ser mig ut åtminstone at kunna lära.
 Jag wet ingen ting i werlden som man icke kan få
 na något at lära af när man det på rätta sidan
 beskådar. Effter du är ifrån Norden så lär du
 ha hört om den oro som de otrogna / jag menar
 Nybarnen / oss ha igjorde. De ha beghnt mot oss et
 krig - - - - - Och mit barn fortfor i Subben/
 huru farligt är icke at hos store Herrar sträfwa effter
 stor betiänning / de som däri warit kunna det bäst
 intyga - - - - - Men under alt det och huru
 lyckeligit är - - - - - han wille fortfara med
 sina reflexioner och tecknade med hufwudets böi-
 jande

jande och handens uplyftande at något märckwärdigt skulle följa / men som ag wille gå dig til midte på den beämde timan / så bad jag honom as så komma til honom i morgen igen och höra des öfriga / hwilket han mia utan swärighet tillsadde / och jag täncker märckställs / samt dig des sedan äfwen meddela.

— 12

TREDIE

SAMTAL

EMELLAN

ARGI SKUGGA

O'CH EN OBEKANT

FRUENTIMBERS SKUGGA.

Nyligen ankommen til de dödas Rjke.

Argi Skugga.

Un du nu fullfölja där du sidst
afbrött vårt samtal?

Fruentimers Skuggan.

Mans ord och mans åhra. Det har jag
mycket hört nämnas i öfwerwerlden / men
alt för litet sedt acktas i wärelstälningen. Icke
des mindre min Turkiska Gubbe hölt ord
at jag fick råka honom / hwem wet om han
det gjordt om han varit en annan. Jag
kan alltså ock nu hålla ord emot dig; ja
om ock mannen narrat mig / skulle jag det
lika

©

likasult gjordteffter lofwen; ty jag har lärdt/
at en menniska på hwars ord man ej kan
lita / är ett missfödsel i naturen / effter som
wår förening med wår Skapare ock består
i ett löfte / däri en sådan gier tilliänna sig
wara äfwen så trogen som mot sin nästa.

Alt nu berätta dig hwad den ordhållna
Muselman mig widare sade / så lydde det så
lunda: O! mit barn begynte han / effter en
wänlig hälsning / wår tid är oß huru lyckel.
och sålt et Rike är som har en fridåstans
de och rättwis Öfwerhet. Friden förorsakar
at hwar och en lefwer i roo och sår i frihet
och utan twång försörja sig i sit anletes swete
rättwisan och försigtigheten hielpas at at
förflaffa undersätarne långt indräcktiigare
ting at syfellsättia sig med än ett osäkert krig;
de förhindra at den ena må få förtrycka den
andra; Enfin de arbeta uppå inter annat
än at gjöra alla lyckliga. Men bedröf-
weligit deremot är de Rikens tilstånd hwar
räft en Krigs och orolighets anda härskar.
De förstöra sig omöder sielstwa. Ty huru
kan det annars gå / då oftta blott för at
wisa sin Mact / eller at gjöra sig et namn /
Millioner Mennisklor upoffras som elljest
kunde tjena til et godt stycke lands bestning.
Jag har ännu aldrig kunnat finna at werl-
den

den blifwit förliten för Menniskiorne/hwar-
 före då dem så onaturligen utöda? Är det
 wäl förwärfwa sig äminnelle/ at utan nöd
 låta menniskior astra mot hwarannan hwad
 oförnuftiga Diur haswa sty före? och
 ändå utropas offta de för hieltar som så-
 dant utföra / i stället at de borde betamens-
 niskiohatare / ty hwem kan det mer wara
 än den som finner nöisse uti at utgiuta men-
 niskio blod? Doch talar jag här ei om rätt-
 wisa krig / tillade han / såsom det wi Mu-
 selmän nu warit nödgade at begynna til
 wårt försvar / ty dem erfordrar billigheten
 at underhålla / och hwar en bidrager dertil
 gierna effter han tillika bidrager til sin egen
 säkerhet. Men andra krig/ huru lyckeligen
 de ock aflöpa / hwad nytta tilflyter deraf
 den almånna hopen? jo/ at de sig utarmat
 i tilstötter med redbarheter / och hwarannan
 mist sin anhörig i Persohn. Skatt-
 penningen måste icke des mindre så tådan
 effter som tilförene gifwas/ Staten kräwer det
 Doch ännu ett/ fortfor han/ uti diupaste fred
 förefalla ibland ting som kunna wara ett
 Rike äfwen så skadeliga som de blodigaste
 krig. 1. är det när en Nation förfaller til låts-
 ria och högfärd / som gemeenligen är fölghden
 på många Segerwinningar. Så gick det

i Alexandri tid / och det som händes än i dag bekräftar detsamma. Olyckan består deri at när i landet äro så många som hålla sig för goda til annat än blott förtära/at de som förtiena/med sina utlagor ei hinna skaffa alla slika löner / så förtärer det landet sig mera sielst/än om det hade slitigt och sparsamne Inwånare och förlorade om ähret en Baraille, ty i den bestrefne förra händelsen är alltid brist och almänna Cassan tom / hwilket i den senare ei så skulle wara. Sedan är det en olycka för ett land / om och des Inwånare äro aldrig så slitiga / när det enda som är fructen af deras arbete/ dem i främrages under namn af Publici eller annat stags rättighet. 3. Är det likaledes ingen nytta för ett Rike i gemen / om några få rickta sig med det som de samteligen måste hargifwa at upfylla de allmänna listor ; och sidst är en omåttelig Religions iswer och intolerance en stor olycka för ett Rikes wälfärd / ty derigenom förhindras många för mögne familier ifrån andra orter at sig där nedsätta och sina medler nedläggja/med mera. I synnerhet har Ottomanniska Riket genom en slig blind iswer här tils mycket lidit / och har den at tacka de stora nederslag som det i förra kriget emot Seyfaren haft;

hafft ; Men som Sultan nu begynt tilstådia någon mehr frihet i Religions-puncten , så hafwa icke allenast en myckenhet Christne sig sedermera under desß protection begifwit / med stora ågodelar / utan wi hafwa ock nu både i Rådet och Arméerne hufvudmen som giora våra swänner bekymmer nog / och redan bekant ar. Alla dese äro Oeconomie-orlog / och tåra Inwånarne ei mindre än ett uppenbart krig / åtskillnaden består allenast i sättet / hwilket om det är det ena eller andra / om man är Slaf hema i sitt land eller hos en annan / är lika mycket.

Här wid föll jag honom ordet / och bad honom gifwa mig uttydning / hwartöre Turkarne / som jag hörde säijas / så omenstl. försara emot de Christna som de få til fånga lika som effter de ei äro af deras tro / de eiheller woro menniskior ? Omenstl. repeterade han med ett förundrat utseende. Wi wilja undersöka det försarande som Nazarenener bruka emot de Muselmänner & få til fånga / och det som wi hålla emot Christne Slafwar / hwaraf du skal se / om fångne Turkar i Christenheten / eller Christne Slafwar i Turkiet / blifwa wårre medfarne. Fångares tilstånd i gemen är bedröfwel. Det begriper hwar en. Men huru far wäl en Turck då

han råkar bli fången i Nazareniske händer? Om man spar honom lifwet/så får han hålla för stor nåd at bli brukad som ett ofvermufftigt Creatur uti de aldraswåraste arbeten warandes fastlåst wid sitt straff. Jag mins i synnerhet och har det med rörelse hört huru ibland Eder/ hos en Nation som kallas den aldra Christeligaste/ och hos flera andra/ våra Muselmån som warda fångne/ blifwa handterade. Deras dom är at förnöta sit lif på Galleerne, hwaräst de i järn äro fastslagne på Roddarebäncken eller wid stotkiärran/ och blifwa i underhåld tracterade aldeles lika med deras egne Roddare slafwar/ som för sina misgjärningar skull ofsta ei undwiligt döden/ utan medelst lycka at hafwa träffat et ögnablick/ då domarenas medumfan har öfwerwicket emot Rättens noga efterleswande. Deremot warda de Nazareniske fångar som Muselmännerne så ei mishandlade/ när de ei göra något som straff och hårdt medfarande förtjänar. De handla med dem ganska menlligen. De tida ingen nöd på spisning / utan hafwa den så god som Muselmännerne sielfwa. Man är så mycket mera sorgfällig om dem/ som det är hwar och en Herres egen slade/ om han går illa åt sin slaf/ ty först förlorar han

han der igenom i sitt arbete, hwilket denne då ei skulle wara beqwäm at giöra, och om han den åter försälja wille, skulle han äfwen i betalningen mista där slafwen illa jförförgb utsäge. Jag wet at J Nazarener ropen sträckel. öfwer Mahometanerne för det de sälja Slafwar. Men J kommen ei ihog at J stelfwa drifwen ensefter tänck, ligare människö handel. Jag menar den som stier med Negret, dem J köpen i Africa och åter i America och an-norsstäds försäljen. J bryer Er litet eller intet om hwad desse älendige tro och at bringa dem från hedendom och wilfarelse, hwilket doch hos oss är en hufwudpunct. Muselmännerna förhålla sig uti deras Slafwehandel efter krigs maner. Det är dem lika mycket hwem som köper slafwarne sedan de kommit i deras wäld, allenast de för desamma som en eröfning, så sin betalning; ja J stelfwa kunnen dem ju återköpa, och ibland de Nazareniske Mactter är ju äfwen i bruk at rånçonera sig med penningar, hwilket ju intet annat är en ett frifid-pande för den som är fången. En slaf som den ena Muselmannen köper af den andra, är dertfore intet olyckli-gare slaf, ty alla ha enahanda afficht och angelägenhet, nembl. at gå wäl at densamma til at hafwa nytta för sin omkosnad. De som brukas til de publique arbeten hafwa det wärst, i det deras soffor äro trågnast, men de hafwa som sagt är, sin goda mat, som består måst af Ris, kiöt, olja och brödd, så framt detta elliest för något råfnas då de emot wår stora Prophets lag ei så dricka det hålsan fördärfiwande starka watten och safft, som hos Er är så gängse och Er egen hålsa och wälfärd uppräter. Berörde publica Slafwar sitta ei fastlåste nat och dag, men hafwa sine hyddor hwari de om nätterne hwi-la, utan något fångelse. De ensepte Persohners slaf-war hafwa det ännu långt bättre, och äro ansedde som wanlige betienter, och wet jag at många en gång icke welat låta köpa sig tillbaka igen til Eder Nazarener, och om len slaf wil antaga wår Prophets lära, så är han straxt fri. Jag kunde ännu mycket säja dig, sade han, om de updichtelser som jag wet hos Eder utspidas om Turfarnes förhållande

emot

emot Christne slafwar ; Men jag håller det som sagt är
nog för hwar opartij at dömma om det som är sant eller
ei, och om Christina fångar hos Turkarne, eller de Turki-
ska hos de Christna, må bättre. Han såde sig hafwa mer
at säga, men jag kunde ei längre wänta, efter jag wille och
hafwa tid at berätta dig det förestående. Kan sike jag råkar
honom ännu en annan gång. Men jag såg en annan Man
i wägen af ett mildt och otroungit lynne, som satt och lä-
ste i en stor Foliant, den kom mig så före at han ei lät klöpa
af sig orden.

Men à propos min k. Skugga, Si här vårt första och
andra Samtal tryckte i öfwerwerlden. Det sista fick jag
nu på slunden tryckt til mig. De hafwa drögt mycket län-
ge efter det redan war för Riksdagen då wi dem höllo,
hvilket jag ei wet orsaken til. Men läs det sista igenom
så skal du ännu dertil finna det afbrutit, i det man wid af-
tryckningen utslutit articlen om Kriget mot Turken,
med mera. Jag förundrar mig deröfwer, efter jag in-
tet annat sagt än hwad jag hört och wäl andra sagt
för mig, samt hwad jag tror sielfwa utgången ei lära mot
såja.

Jag wil hoppas och önska at mina *Dwinnos* - Reflexio-
ner, så wäl som andras, hädanefter må tillåtas at se lius-
set i den klädnad de äro. Hielp der dertil så mycket du kan,
jag ber mycket.

PIERDE
SAMTAL

EMELLAN
ARGI SKUGGA

OCH EN OBEKANT
FRUENTIMBERS SKUGGA.

Nyligen ankommen til de dödas Rjke.

Argi Skugga.

Närde du seden den Mannen
som läste i den Folianten som
du sidst talte om ?

Fruentimbers Skuggan.

JA / ty han hade lofwat mig at få råka
sig och du wet huru beligt en ährlig Man/
som jag såg han war / håller sina ord / och
swårt om. Då jag kom til honom war han/
ey förundrad / som jag mente han skulle wara/
öfwer hwarcken min ensaldighet eller dristig-
het; Men frågade mig / om han kunde
tjena

tiena mig i något mål efter jag sist begiärt tala wid honom. Han tillade sig knapt trodt / at jag på min sida skulle hålla så strictè ord / efter det maneret nu är gammalt wordet / och du / mitt barn / sade han / hade ju kunnat hafst 100de und flyckter / om du sielf af mig derom blifwit tiltalt esters år.

Som jag swarade hwad jag trodde en ähelig människas Skyldighet wara / och ofwansförmålht är / samt at den enda gunst jag af honom hade at utbe mig / woro / at få lära någo / efter jag ansåg honom för en man af stor kundskap ;

Edå sade han / at bästa LäresMästaren woro naturen med ett sundt förnuft och om dömmne bestådad. At han som redan woro en 80 åhrs Man / och ment sig mycket lärdt i werlden / likwål funno at all hans wetskap sträckte sig til det minsta af det som ännu war at lära : at han mer än hälften af sin tid hafte den swagheten at följa Autoriteter tro hwad de trodde och säija hwad de sade utan widare undersökande / och at deras sak så häftigt förfäckta / at han heldre skulle welat låta bränna sig / än at låta sig med huru klare naturliga betwis

och

och gifwitis / öfvertygga / at en enda bokstaf
deraf kunde wara annorlunda.

Jag följde all denne tiden Aristotelis
Philosophie, sade han. Men ändteligen
gjorde mig en af mine wänner det sprattet /
at han tog från mig Aristotelis, och lade i
stället en annan philosophs bok, som han
hölt sig til. Den war tryckt på samma
sätt som min / i så bunden / och på hwort
blad i samma materier, imen annorlunda
Tracterade. Jag / efter min wana / slog
up Boken / läste den ena gången efter den
andra och fandt aleid andre Maximer på
stora stial stödde / än de mig förr bekante
wore. Jag tänckte omsider at Aristoteles
blifwit ett oracle, som nu dageligen wille
uptäcka mig nye kundskaper. Jag blef o-
wetandes denne förändrade Philosophs af-
wen så häfftige anhängare som jag war den
förras / efter jag mente det war han / och
detta warade allt tils min wän åter kom til
mig / uptäckte mig hela bedrägeriet / och
wille mig nu tro aldeles det samma som
han. Då började jag först på at täncka /
at efter som jag funnit uti det senare jag
trödt ei mindre förnufft än i det förra / så
wille jag än widare se mig om. Di jag

det giordt sandt jag at hwar en hade: sina
raisons, sina affickter / och sina swag-
heter. Jag förlorade derwid all smaken
för Autoriteter, uti alt hward Gud uti si t
ord ei sat allas förnufft mähl före / och be-
gynnte redan i öfwerwerlden komma til mig
sielf.

Men / sade jag / detta tyckes mig gå
mycket wida. De gamla Philosopher och
lärde Män borde ju hållas i wördning
det kunde ingen neka / och följakteligen /
mente jag / kunde man med tämlig säkera-
het hålla sig til deras systeme.

Ja / sade han / de äro at achta för det goda
da de öf lärdt / ty det strider aldreig smot
naturen och ett sundt förnufft / hwar men-
nistia är derom genast öfwertrydad. Men
huru skulle jag kunna hålla mig til dem för
det öfrige / då de under sig sielfwa ei äro er-
nige ; Ja 100de män 100de Systemer ;
och huru stora swagheter hafwa ey de
störst: Philosopher begått. Hward tycker
du / sade han / om man nu sägo en man altid
strätt / äfwen öfwer de bedröfweligaste
händelser såsom då en äckta man mister
sin maka som h in älskar : barn mista sina
föräldrar : föräldrar barn / och så widare /
och

och det gjorde den lärda Democritus. Hwad skulle man täncka om man sågo en annan altid gråt / som Heraclitus gjorde; ty han måtte se walgång eller olycka: höra något barn wara tödt: någon giffta sig icke han gråt; Ja äfwen öfwer sin egen warelse och al ting. Dese män hade i början sina naturliga och skälliga orsaker / den förre at icke öfwer största delen menniskiors fåfänga i sin tid / och den senare at bedröfwa sig öfwer menniskio släctes många olyckor. De wore ditintil förståndiga män. Men då de wolat för långt subtilisera, och enwisa sig / så är på dem sannat hwad en Fransösk Auctor sagt: At den största och finaste dårskap härkommer af den subtilaste wisheit * och at man kan giöra missteg då man söker för noga utgrunda wiske ting äfwen så wäl som då man ei betraktar den nog. Til hwad löweligheters / eller rättare sagt / osinnigheters begående Diogenes hans stora wissdom oaktat / förfallit / är bekant. Ty hwad förnuftig menniska kan finna förnuft deri / at han om Sommaren uti en tiöck klädning wäl-

D 3

trade

* Que la plus subtile folie se fait de la plus Subtile sagelle. *ESSAIS de Michel de Montaigne Liv. 2. pag. 154.*

træde sig i solstinet på heta sande/och om vintren då det frös omfamnade stora isstycken/ sedan han klädt sig naken/ och at sedan han uti alla måhl gifvit andra så stränga moraler, han doch sielf skulle lemna passionen tygeln och resolvera sig at i sin feta och lappade klädning samt besonnerliga positure, agera Petit-maitre för den Ridna lais fönter i kapp med Aristippus. *

An mera at wisa det lärdom och swaghet följas at, forrför min Gubbe: Zeno den alswarjamma och lärde man hwad gjorde han? Han föll en gång på mågen uti en Fog, och derföre hånade han sig sielf, troendes at skogen påminte honom, det han borde gå ur werlden.

Npare Mån, sade han, hafwa förfallit til ej mindre swagheter. En Cardan, ten Urceus Codrus och en Hobbes til Exempel, alla tre lärde Mån i högsta Grad. Den första har icke des mindre, welat inbilla at han hade öswernaturliga uppenbarelser, hwarmedelst han ei allenast i 2. enda dagars tid lärdt Fransöska, Spanska, Latiniska och Grefiska Språken utur Apulei Wärel som

*Hese här om hwad den Italienske Tassoni, ganska Näist skrifer: Ma che bel vedere Diogene Cinico col Mantello di Romagnuelo, squarciato e rappezzato, la Barba squalida, senza Camicia, e lordo e pidocchiofo, far del innamorato, passeggrando lungo la Porta della famosa Lände: e, dall'altra Parte, comparire ill' suo Rivale Aristippo, tutto profumato, e attilato, sputando ziberto et mirarlo distorto, e levargli il muro: e la Signora starli alla Gelosia, Pigliandosi Gusto di vederli passeggiare al Sereno. Tassoni, Pensieri Diversi libr. VII: Cap. XI.

som en ofkiänd honom skänt, utan ock at det rum hvar-
 på han war, rörde sig och bebådade, så ofta något
 märckwürdigt war för handen. Hwem skulle tro
 at en klot man skulle melat inbilla klokt solet sikt. Han
 förespådde ock sin dödsstund; men som den ei intråffade
 så fölgde han Zenonis Exempel, fast på et annat sätt,
 i det han swälte sig ihäl för at besanna sin spådom. Den
 andra nembl. Urceus Codrus, ei mindre lärđ man än
 Cardan, kunde dock wara så widspieppelig, at en son-
 derslagen spegel, ett omvändt glas, ett utsläckt lius
 kunde hos honom förespå tilkommande olyckor dem han
 med 100:de Grimacer sökte afböija. En lärđ Engelsk
 Hobbes som så långt filosofherat at han intet mera
 trodde någon gudelig regering eller ande, utan war
 Atheist som ei plå wara duma på sitt sätt, gaf sin
 swaga tilkiänna dermed, at han i wärcket så högeligen
 fruktade för spöken det han ei torde sofwä allena i en
 Cammare, och således motsade sig sielf; ty ifrån mor-
 genen intil aftonen trodde han ingeu Gud eller Ande,
 och ifrån afton intil morgon så länge mörket war fruck-
 tade han spöken och andar, och bestående således, i giera-
 ningen hwad han i tahl och skrifter så häfftigt stridde
 emot.

Si där, mit barn, tillade Gubben, stora Män och
 stora swagheter, och huru långt den står i fara at för-
 falla som håller sig til autoriteter; ty fast detta är
 sagt långt ifrån, så wet jag dock at i öfwerwerlden är
 i dag finnas wisa män, som man inför en dombstohl
 där twång eller Persohner ei wäga mot bewijs, wäl sul-
 le kunna öfwertygga at wara mycket litet mindre besen-
 nerlige, än de omtalte, och at de hafwa sina äfwen så
 ifriäe Creatur som jag war Aristotelis innan jag kom
 widare. Tag häraf den lärdom som naturligt wijs föl-
 jer, i de han.

Kidre Herre, inföll jag härwid, efter i talen så myc-
 ket om Philosophers missteg, hafwen dock den godheten
 at läsa mig, om Er behogar, hwad det generale ordet

Philo.

Philosophie betydde, och huru den måsto wara satt som
 Ghällen för rätt philosoph? Dese / tillade jag som en
 bewåkande orsak, äro för mig ännu tämmeligen förblom-
 merade saker.

Han sade denne fråga ei wara just en af de ringa;
 Men at denne gången ey woro tid derpå at swara; ty
 Philosophien hade efter hans maner at indehla / 5.
 hufwud deklar som han wål wille säija mig med 5 ord/
 nemligen Logica, Metaphysica, Mathesin, Physi-
 ca, och Morale, men at han trodde det jag wål endå
 skulle wara dår på lika klof.

Wi / ai / sade jag / dese orden äro wissertligen alt för
 hiernebrytande, och dem begriper jag intet om och Her-
 cules wille slå dem i hufwudet på mig med sin klub-
 ba. Jag ångrar at jag giordt Herren en sådan fråga /
 som jag aldrig kan förswara för mina älskeliga systrar
 efter kionet / ty jag wille gierna seija för dem något
 som de kunna begripa / och om Herren talar så dår högt
 så kan jag intet följa honom längre / mycket mindre wara
 dem til tiensf.

Nå / nå / sade han / jämra dig ei så hårdt / det tör
 löpa lättare af än du tror.

Hur då / mån tro / sade jag?

Jo / swarade han / jag wil wisa dig ett mästerverke.

Det är Herren lätt med mig / sade jag / ty den
 som intet förstår kan snart tro wara mästare wärck / det
 som dock är långt något annat.

Nei / swarade han / ty jag wil lära både dig och dina
 systrar Philosophera uti många både angenähma och
 nyttige tillfällen / och det utan penningar.

Quinsolck philosophera? sålsont handtwärck. Stor
 löfwen? sade jag. Jag kommer då gierna igen / bara
 jag råkar Herren / och han sedan ei låter säija sig wa-
 ra ute eller, förhindrad / om jag kommer tomhåndt.

Dese Samtal utgifs was hwat Tisdag.

FEMTE

SAMTAL

EMELLAN

ARGI SKUGGA

OCH EN OBEKANT

FRUENTIMBERS SKUGGA.

Nyligen ankommen til de dödas Rjke,

Argi Skugga.

Had tu sidst sade mig om
Autoriteters förlätande i för-
nuffis och öfwertryaelles mål/
samt om öfstillige lidemär-
sel och swagheter / war mål icke något
nytt; Jcke des mindre kun e det löra sig
höra. Har du nu något märckvärdi-
gare?

Fruentimers Skuggan.

Jag prätenderar ei berättas eller säia
något / som skulle wara dig nytt /
men förwäntar snarare at få höra af
dig:

dig: doch kan jag ei weta om det lilla jag måtte ha at nämna/ torde wara al-
lom så almänt bekant; och om icke någon
ännu torde besinna sig med mig i samma
predicament, at efter hand få höra det
man ei h:rdt för. Dina wederslikar ber
jag derom/ at hafwa tålmod/ det jag
får säija för andra hwad mig kan bli be-
kant.

Argi Skugga.

Det kan så wara. Hwad är nu då
denna gången?

Fruentimbers Skuggan.

J^O/ då där som den Foliant - Mannen
jag sidst nämde för dig om/ mig sade/
som mig at gida för mig sielf en hop re-
flexioner. Jag tyckte det ei wara wäl-
rimligt at så afläda sig autoritetens tjenst.
Jag sade wid mig sielf/ Mannen preten-
derar ju weta mer än St. Chrisostomus:
Han wil wara bättre Philosoph än Ari-
stoteles den stora Alexandri Preceptor: han
mena sig täncka bättre och naturligare än
den förträffelige Plato, som för sin wijs-
dom af Philosopher sielf kallades gudomes-
lig. Hwad wil det säija hwart wil han
taga wagen? På det sättet tänckte jag/
Stulle

Skulle jag ei så lof at tro många naturliga ting som jag doch trodt för det den eller en annan lärde mig dem sagt och det på sitt ord betydte fast jag dem ei begripit. Det går aldrig an / mente jag på mitt sätt. Jag beslöt derpå at åter gå til min Gubbe / som jag ock gjorde ; då jag honom mine förestående inkast höfligen men ganska tydeligen förehölt.

Han log derät / och sade sig wara wahnsligt at höra / och at hans wanliga svar / hwilket / om han ock hade så många minnar som Argus ögon / han med allihop alltid skulle utropa / bestod der i : at de största män hafwa irrat ibland ; ty de hafwa warie menniskior och menstliga swagheter underkastade : Många lärde hafwa adopterat och förfäktat de största dårslaper ja intil at wela förswara det grofwaste hedniske Narreri. Det är bekant. Kan du wara öfvertygad / s. de han til mig öfswersamt / at menniskiorne nu mera ei äro menniskior / så må du ock tro at någon af dem är infallible, och då wore tig bäst at wara Catolik, så hade du inset at inwända emot Påswens ofelbarhet / fast hela w. rlden wet at Clemens

XII. nu i dag så mycket har kienning af menllig foibleffe, det han ock förfaller til ålderdoms barnsligheter. *

Jag inkastade widare / at det wäl kan så wara at lärde Män förfäcktat store dårslapper; men at jag måtte tro det warit af mera enwighet och ond wilja / än at uti godt upsit de skulle så farit wille?

Han swarade / at enwisa sig / och i ondt upsit g ådra / det är ingen swaghet utan ett Tyranni och wåld : sådane Tyranner hafwa sunnis och sinnas. Men / sade han / jag wil ock wisa dig lärde Män som ingen ting hos sig haft som dem kunnat and ifwa til det de föröfwat / och doch hafwa de det giordt. Til Exempel : hwem kan tro at Kepier Julianus, som man måste tillstå / då man läser hans persönlige beskrifning / hafwa warit en nykter / kysk / ädelmodig och lärd Herre / af blott enwighet och ond wilja skulle hafwa en så underlig ifwer för Junonis, Veneris, och Minerva tjenst / at han derföre skulle så högeligen föfölla och hata de Christne som han gjorde? Hvad affickt kunde han hafwa haft? hade den warit ond / så hade han

såsom

* Vide Mercure Historique Mois d'Août 1738. Edition de Stockholm, p. 186.

såsom en flok man måst tänka sig den efter döden Kola umgiälla; och det är hwad hwar menniskia satar före. Hade han ment sig därigenom Kola blifwa större och mera ansed / än han war, så war det ju ett alt för en- faldigt stycke af en lärbd man / som redan war Kersjare och sat på åbrans högsta trappa / at bewisa sin mæcht på obewäpnade och enskilda Versohner som intet motstånd gindra kunde. Man kan altså ei annat än tänka / at han trodde sja tiens sina gudar med sin Tjmer / och der med förtiena sig sällhet efter detta listwet. Kan du nu där icke se ett jämmerliqet mönster af det intryck som autoriteter giordt i unghomen på denne Kersjarens sime? om han brukat / eller rättare sagt sådt bruka sitt sunda förnuft, menar du at han noaconsin skulle begått slike förgräpelse emot den samme Guden och mot sig self?

Doch fortfar han, finnas ock af det andra slaget som af blotta politiska affekter, bruka en authoritet som de i sitt Samwete erkänna för falsk, at der med be- draga och hålla i mörcket den mindre wolske hopen. Den- ne autoritets anden är så mycket fördomeligare hos dem som den hafwa, som den af dem drifwes med me- ra konst och politique, och således hos gemene man har så mycket större intryck ju mindre de blifwa bedrä- geriet warie.

Hvem skulle tänka at i de seuare och beribland Chri- stne senare Seculis denna samma politiske autoritets andan skulle uträttat hwad så många ännu lefwande med egne ögon sedt, nembligen, at Christne upoffrat Christne til många 100orde tahl blott derföre at de uti tillätelig ting welat bruka sitt förnuft? Hwad åtskil- nad männe det wara emellan den som på sin autoritets behyran wil intala mig, at jag skal hafwa gudomelig myndig för ett stycke trä som man för stora pennin- gar måste köpa af Muncken eller Prästen och han före- gier wara af wir Frälsares förs, då jag likwål wet at slikt i åtskillige orter redan til så stor myckenhet är sådt at man wäl deraf skulle kunna byga det största hus; Item at jag på samma grund skal heligt åbra ett sty-
fe

fe ben / ett stycke Klåde eller silt efter en menniska som för 1000 de och mer år sedan är död, och hwilkas ben och Klåder måste varit de störste Magaziner, om de skulle råckt til alt det der af såldts och än sälles för helgedom; hwad åtskilnad / säger jag, måtte vara emellan dem som med autoritet tracta göra andre wijs at i silt består en sort af Gudstienst, och dem som sökt inbilla at man borde tienna imaginaira wareser som Juno och Venus. Du lærer sielf sinna, sade Gubben / at det är ei stor difference om man inbillar mig ett wäsentligt ting vara det det ei är / eller om mitt förnuft wil påläggas tro wareser som aldrig varit. Den största åtskilnad jag härwid finner är den, at den ena besdrager med beråd mod för sina affickter och fördehl skull, och den andra gör det af ometenhet och wärkelig irring.

Härwid bad jag Gubben / at han wille tala något mera in specie, och säija mig de politiske orsaker och affickter någon måtte kunna hafwa at bedra sig sielf emot sitt eget bättre wetande uti den förnemsta delen af sin wälfärd / och andra med sig så mycket en sådan tillfär?

Han swarade du frågar åter alt för widlöftigt at på en gång kunna beswaras. När du först lär känna menniskiorne som de äro / så lär du wel måst sielf kunna finna dig i det du mig nu tilspordt. Jag wil derfore låta denne lärdomen vara den första. Den är nöisam och nöttig; Ly när man blir öfwerlygad at egen klådesel och fördel är oemotsäteligen den / som reglerar menniskiornes Gärningar / så lära wi derefter göra vår räkning på hwad wi af andras affickter och förhållande emot oss kunna förhoppas; När wi så weta huru liten Soliditet är uti de naturliga nåden / och huru litet man är i stånd dem at emot stå / så lära wi betränka oss wid deras sökande; när wi så kundskap huru litet menniskan är fallen til estertänkande och hwad ringa förknippelse är emellan dess omdöme af görningar / så lära wi något närmare se på oss selfwa; och ändteligen när wi besluta at achtning, ingalunde är någon

fördel för sig sielf så låra wi undwika den wefliga Compaisance som ofta gör oss til slafwar för dem som kunna hjälpa til at skaffa oss ett tomt namn.

Det är säkert befunnit / sade han / det Menniskian aldrig åstundar utan de ting om hwilka hon har någon idé och kunskap ehuru liten och ofulkomlig den också (*). Det som henne är obekant rör henne intet mer än det aldrig word til. Den kunskap nu som hon förvärfwat för de ting som hon har afficht på / har hon intet utan genom sina Sinnen och förfarenheten. Som hennes sinnen åter äro intet undergittne annat än det som kan förstås genom nöije eller lidande / så följer sedes af at hwar en ej åstunder utan det förra / och för det senare / nembl. at hon intet kan hafwa til ögnemärke / för sit nöije Kull / utan sinnens förlustande och de ting som hon dömer kunna henne det förskaffa / och sådane som hon uti urföstringen blifwit inbillad kunna dertil hjälpa / fast än de ibland äro af annan bestaffenhet / än de som egentel. sagt förnöija sinnen.

Du måste / sade han / betrakta Menniskorne efter 3. slags wilkor / och fölgakteligen äro de nöijen i gemeent tre slag som de äro intagne af. Först måste då föresätta dig Menniskian som ett simpelt Creatur eller en warelse som har kiänsel och som fölgakteligen intet annat söker än lidligt plaisir och Wallustighet / hwar af kommer benägenheten för de snuliga nöijen / såsom öfwerflöd i math och dryck; med ett ord / Stråferi / Drycken. Kap de. 26. 2. Är hon at anse som en warelse begärd wad med omböjme och eftersinnande / och deraf kommer hos henne åstundan at låra känna de tings art och bestaffenhet som kunna förskaffa henne nöije; Den förhoppning och hugnad hon har at förwärfwa sig och ha i hand den Medel och utwägar at kunna gie sig det goda som hon åstundar hafwa / har här sit ursprung; Jag wil säija / och lär så tillfälle dig derom at öfwertoga / det nöijet at besitta ett ting är större än det nöije man har af det nyttjande; hwadan kommer kiärleken för det som of besymmeligt och acktbart förekommer; ty den samt

(*) Ignoti nulla Cupido. Ovid. de arte am. lib. 3.

ma åskundan som inbillar of det som wi önska, den intalar of och at någon del deraf, nembligen något förträffeligit befinner sig uti alt det som upväcker vår förundran. Ördteligen måste man för det 3:die / bese Menniskian såsom Ledamot i den menskel. Societeten, och såsom hafwande andra menniskiors hielp af nöden / och derföre stråfwer efter Anseende och Credic. Häraf kommer kärleken för estimate och nöjet som hon har at wara ackrad och uti godt ryckte. Dese 3. fördelar efter hwilka menniskiorne stråfwa äro ursprunget til alla deras giärningar / bönelser och tilgifwenheter / som du wid widare tillfälle och närmare lär bli öfvertygad om / samt at menniskian uti alt endast arbetar at winna nöje / ja åstwen då när hon synes måst giöra det som deremot strider. Emedan Menniskian är en Warelse som har Kiänsel / så ålskar hon nödwändigst det goda som en följd af sin natur och intet af estersinnande / men hon ålskar intet sin conservation utan af öfwerwägande / efter som lifwet är des nöjens orsak / eller / emedan des destruction måst altid förer med sig lidande / som hon naturligen flyr. Hon söker i följe af sin naturliga Kiänsel altjämt de ting som giöra nöjsamma intryck / så at / at betrakta henne efter sin art / så är intet annat än det kroppsliga nöjet och lidandet som är för henne något wärfeligat wäl eller öndt. Hennes natur förer henne til wäl lustighet och intet annat / och sådan komma de bönelser för sinnens nöjen som äro så gemensamma för barn / qwinnor / gamla Män och alla dem som genom deras Temperaments swaghet låta deras naturs böngelse ha öfwerwikten.

Här wid sade jag / at jag för mig wille upteckna hwad jag nu hört / och at jag gierna hos honom wille gå i Cateches förhör än widare.

Han smålog / och swarade: Du kan komma.

Continuation af dese Samtal utgifwes hwar Tio dag / och kunna de som behaga med 7 Dal. Rimpnt Prænumerera för hela året, nembl. 50 stycken.

Fruentimbers Skuggan.

Ja de säija ja om mitt Släcte / och är jag alt för mycket vp-ichtig at just neka dertil; doch du wet och sielf orsaken / nemligen den ignorance och ovetenhet hwari man oss gemenligen mer än mansfolken lemnar / och ju större den är / ju mera upväcker den oemotsäjeligen upsikenshet's passion. Men hör på om det icke war röligt nog hwad deße frigsbukar / eller om du så wil / Generaler / talte om?

Det måsta jag hörde war / at Turken talte / då han först sade til de 2 Tyfka Generalerne: Hwarföre broaden J oss: J skullen lätit oss med fred / och i stället suttit hema och sökt läka det sidsa såret på wensfra sidan; ty at hemta Plåstret från oss / det war alt för lång wäg och kostade alt för dyrt / som J redan lären kunna esterräkna; ty J weten huru många tusende af Edra medbröder det med deras blod hastwa måst bewitna / och de ifrån Missisa / såltet wid Cornia / Orsova och Belgrad hit ankomne / nog samt wetat säija. Edra Muftis / * sade han / unna wi gierna at gidra sina Theologiska proclamationer öfwer Muselmännernes förhållande i det de ei mera än som stiedt / nyttia sin öfwerwigt i mackt. Men man kunde misräkna sig om man ansågo det för Turkisk dumhet. Bacha Bonneval skulle det ei underskrifwa / och kanskie såå rätt inse den Turkiska Politiquen au för tiden; ty när man kan utmatta behöfwer man ei bruka mackt / och jag tror at den första Stats-konst är den som så anlägges / at wedersparterne samla om ändamålet / samt at man ei förhastigt tildraget sig alt för mycket upseende och jalouise, hwilket wisserligen skulle stie om man grep för

* Så rusa Sultarne sina präster.

Stoft till straxt / och öfca allena är orsak nog till fler fiender.

Jag hörde de 2ne Herrar ei mycket annat här till swara / än at man måste weta det krigslyckan är föränderlig.

Derpå märkte jag at talet till de 2 Ryfka Hiel-
tarne lydde ungefähr så här : God wänner / sade
Turcken / nog hade jag welat förut redan försäkra
och bedyra wid mitt Klägg at J råknaden alt för
lätt på Er styrcka / och at J inbilladen Er alt för
nog deraf at J kunden öfwertrumpla några flockar
oberedde Tartare i Crimea ; ty jag har altid we-
tat at wägen öfwer Bug och Dniiper Strömarne
till J ender ei war så lätt för Er nation ; Muske-
männerna hålla ei af det främmande som wil ta
sig gienwägar och komma så manstarkt ; utan i
skället för deras wanliga wänlighet så hafwa de
altid i beredskap några hundrade Järmmunnar
hwarmed de frusta dem döden mitt i ögonen och på
alla sidor * ; så at man gementlaen afwiiser slika Öf-
ster mycket till antalet förminskade. Jag
lemnar Er sielf at döma om jag talar annat än
hwad med sielfwa sanningen öfwerensfrämmer.

Jag förnam ei heller särdeles ordastrid på den-
na sidan ; utan anmärkte allenast det en sade småle-
ender : at det bästa woro at hwarken Dniiper ström-
men eller Bug woro uttride- friska are.

Det kan så wara / sade Turcken / Ty om swar-
ta hafwet där war Capitain Bicha i åhr mdet Er
flotta och stranden war i måsten öfwergifwa Edra

* Merc. Hist. Edit. de Stockh. Mois d' Oct. p. 404

batterier / samt Dni-per och Bugströmen jemte den tracten åt Pohlen Skrefwe avisor / så kunde de ei annars än mycket tillja ifrån dem man nu hafwer genom andra wägar och händer. Jag har många gångor roat mig med at hafwa läst den å Eder sida utgifne Expeditionens Journal / och de Reflexioner som deröfwer giordts; Men då Er man i Sept. Månad nu 1738. kunde i allmänna werlden säja: "at Gref Munnich straffade Turkarne för det de "herbergerat den wärkeliga Hielten Konung Carl "den XII. af Sverige och utplånade äminnelsen "af Prutiska Freden / samt at J skulle wara de "som woro giörandes ända på Ottomänniska riket* / så måste jag tilstå det jag hade all min contenance af nöden; ty liknelsen har hitintil ei welat rima sig med Prophetien och dömer jag deraf at J hafwen Propheter för * * * * / och at de en låra risquerat at låta betalningen dependera af utgågens öfwerensstämmelse med spådommen.

Härpå gick jag min wäg / och som jag tyckte at denne Turcks tabl / fast det här ei är bättre än jag det i min enkaldighet kunde anteckna / war sådant / at wäl någon curieuse note nog wid en och annan omständighet skulle kunna giöras / så tänckte jag wid mig sielf om jag wäl efter mitt ringa Pund skulle fördrifta mig der til; men jag kom ihog at våra samtal tryckas i öfwerwerlden; men ei i Engeland.

Jag kom sedan til min Philosophiske Skrifte sähr. Han frågade om jag mindes hwad wi sidst affhandlade / om angelägenheten och nyttan at rätt Philosophiskt och naturligen kiänna öf sielfwa och andra.

Mins

*Vide Merc. Hist. Edit. de Stockh. Mois d'October 404.

Wills du sãde han / min princippe "om egen fãrlet /"
nõijenje. och hwaraf det kommer at de äro ändamãl?"
Iet uti alt menniskornas företagande? Låt õf uu"
gå något widare.

Hwad tyckerdu / frågade han mig efter du är
så tår begiãrig / tror du då at en stor kund-
skap gibr någon dehl af dina afficters ändamãl /
som är egen fördel / lust och ro ?

Jag wederlade / at jag menar det connoissance
och kundskap ei kunde hielpa hwarcken til det man
naturligen åstundar eller bör åstunda / om man el-
jest kunde arbeta ditåt man wil; Men som det är
omjeligit at jag wil gibrã mig bejwãr för de ting
jag intet fãänner / åtminstone någorlunda / hwar-
til de kunna tiena mig / så finner jag kundskapen
wãra oundgängelig för min affiçt; ty ju mera
jag wet / ju flera utwãgar wet jag til det jag õn-
skar. Jag begriper at åstundan för weteriskaper / som
ju mera man kommer dãri ju mera den wãrer / ei är en
naturlig drift / utan en fölgd af den naturl. åstundan /
wi ha för nõje och lycka. Jag ser õf at "kund-
skap är så litet / någon förmohn för sig sielf som ri-"
kedom det är / bãgge twã äro intet annat än me."
del och utwãgar" hwarmed jag kan skaffa mig för-
mohn; ty jag må weta så mycket jag wil / och jag
må ha alla Riãllare fulla med Plãtar / så är deri ån-
dã ei någon lycka för sig sielf; men at jag kan wãlja
det jag wet wãra bãst / och at jag kan ta ut Plã-
tarne och fiõpa dershøre det jag hållt åstundar för
min beqwãmlighet / det är sielfwa förmohnen. Jag
stöder mitt omdõme på dageliga erfarenheten. Til
Exempel / en Hofman ser at politiquen är honom
nõdig at komma fort / dershøre õfwar han sig måst
i den. Intet är hon hans förmohn men det som
han derigenom winner. Lika så är det med en

Ridöpmän / en handtwärckare icke. Intet är kundskapen som de hafwa om handelen och huru warornerne skola göras / deras förmögn / icke heller det som de i penningar vinna för det förfärdigade eller förskrefna; men den beqvämligbet som de deraf kunna sig förskaffa. Jag följer altså gierna ditt förre gifna råd / men emot de Philosopher och Auctoriteter som wela inbilla at rikedom är en förmögn för sig sielf; ty om de setat mitt i guld och ei kunnat få derföre hwad de welat / så skulle de talt annorlunda / och de som soutenera at fulkomlig kundskap om alt ei allenast är en skatt i sig sielf / men at äfwen den är det högsta menniskians goda / borde betäncka huru omwif många tings esterrättelse oss är / at genom tiden och åldren mycket glöms / och at det kan gå andra som det gick Cardan hwi / ken på sina gamla dagar gret deröfwer at han sielf ei mera förstod sina egna Wärck.

Den saken som några lärde förfäcktat at stora kundskaper skola göras en del af de saligas lycksalighet efter detta lifwet / lemniar jag derhån. Jag har redan sagt min mening om det som är grunden til vår böjelse at wela weta mycket. Man har här ingen redig kundskap om det högsta goda / derföre söker man det i det som än är för förnuftet obekant; men hwem wet om de saliga / då de erfara at deras sällhet består i något wiff / lära sedan bry sig om andra kundskaper? Wi wela göra oss en idé om de ting som wi intet känna. Wi wela intet tro at de nåden som oss äro obekanta kunna wara utan åtminstone något af dem som wi antingen weta eller önska. Jag wil härwid bara fråga / om icke erfarenheten lärer / at äfwen här i tiden finnes nåden / hwarom man ingen kundskap hafst för än man dem erfarit?

Då

Då jag således i min ensaldighet talt ut / fågnade mig Gubben med de orden: Jag har hört mången som svarat sämre och med mindre omständigheter på en slik fråga. Jag wil allenaft tillägga / sade han / på det at ingen af det förregående må sluta sig wara klok nog om han wet ett som han tycker kunna förskaffa honom det han kan fågna sig af: at ingen ting kan wara så wacker och nyttigt som wetenskaper. Dess förutan gör en menniska intet utan lika som rädd och bångwande / och är han den samma som "rensar omddömet ifrån widstieppelsens twiswelsmål."* Ty utan kundskap kunna de miusta och ottydligaste ting / om de sja försärlig synas / bringa til en hop orimligheters troende och fiels wdswande; och om de åter hafwa något nytt annehmliget efter wårt tycke hos sig / så lintaga de så helt ens sinne at man offta förfaller til en otidig förundran / som är owetenhetens säkra foster.

Jag sade / at fast jag är ensaldig / så var jag likwäl mig hwarken wara widstiepplig eller underfam.

Jag wil nu intet kräta med dig / sade han. Erfarenheten skal fram bättre bäst öfwerlygga oss bägge.

Må göra / wederlade jag / Men efter Herren nu sagt at man bör weta mycket och huru nyttigt det är / så ber jag at han wille låsa mig något af då där som man då bör weta hwad det är för slags? ty det wil för
mia

* Arctis Religionum animos nodis ezsoluere
pergo, Lucr. Lib. 4.

mig ej wara nog at höra hwad man bör/ utan jag wil och gierna weta huru ?

Jaget alt på en gång sade han. Wången får lid-
pa dyrt nog mindre wärckelige underrättelser än de
jag dig redan sagt. Men på åhrlig mans ord/ jag
skal alt mer och mer som du blir wahn/ altid så
kort som möjligt år/ söka låra dig icke många ord/
men saker.

De som öfunda pränumerera på Mercure
Historique & Politique för utkommande år
1739. behagade inom detta års slut det gield /
efter man utan säkre och tillräckelige afnämare som
sig inom den tiden angifwa/ ej lærer continuera
berörde wärk / i hwilken händelse de som prä-
numererat så sina penningar straxt tillbaka/

*Continuation af dese Samtal utgifwes hwar Tis-
dag/ och kunna de som behaga med 7 Dal. och 16 öre
Rimpt Pränumerera för hela året, nembl. 50 stycken.*

SIUNDE
SAMTAL
EMELLAN
ARGI SKUGGA
OCH EN OBEKANT
FRUENTIMBERS SKUGGA

Nyligen ankommen til de dödas Rjke,

Fruentimers Skuggan.

Dag skal du få höra mycket
galenskap.

Argi Skugga:

Hvad då?

Fruentimers Skuggan:

Jo/ jag har bedt min Philosoph at i dag
hielpa mig at galnas för en gång. Jag tror man
wål lærer ursäcka mig efter där ju äro de som
det giora hel sin lifstid/ utan at derföre afmes-
sa än ganska så/ blifwa hålne för narrar.

Detta orimeliga infall / som mången för tän-
ke/ har hos mig sin grund. Jag hade i går så up-
märksamt talat med min Philosoph / at det
war allwarsam Materie til mer än jag i 2 eller
3 gånger skulle kunna säga dig / men just då det
war ute fick jag 2. ganska motstridige bref från öf-
werwerlden. Wid det ena som är underskrifwit 3

Ans.

Infan spartisthet är bilagt ett papper som har för titul: „swäldigt smiddme uti en wicktig punct beträffande det som skadar Sverige.“ Det är altsammans mycket Serieuft. Men det andra Brefs wet som är tecknat af Wälment / råder mig at innehålla med mina torra och alswarsama samtals; framgifs wande / säjande at jag därmed råder mig sig at jag ei är den jag gier mig ut före? ty mitt släkte äro ei salne til den alswarsamhet; och sedan / at om jag eil skrifwer något som man får stratta åt / så hotar han at ingen skal wärdiga läsa mitt lapperi / och at jag ei annars kan än skada min Förläggare.

Jag skrifwer wäl ei för penningar / har det ei heller af nöden / och således är det mig lika mycket om man wil läsa mina Samtal eller ei / och skal det komma an på Boktryckaren om han dem wil trycka eller låta bli. Doch wil jag ei heller aldeles söndra mig från allmänna bruket. Det alswarsama wil jag nu ei Chargera med. Min Philosoph rådde mig sielf dertil. Han sade sig wäl ei wara Erasmus som skrifwit en hel Bok til dårskapens lof; men at han icke desmindre wäl wil wisa mig i Werson många dårar; Doch och tillika at man giör orätt dem så falla / efter man bara borde bringa hwar en på sitt råtta ställe / så skulle han passera för den wisaste; ty ingen dårskap kan wara til som icke räknas för wisbet någonstäds.

Argi Skugga.

Swad war då för mycket narri som han wisste dig?

Fruentimbers Skuggan.

Han fölgde mig / jag wet intet hwart / til ett
då 70

därhus; det war likt Danwiken/ men det kunde det intet wara / ty jag wet intet bättre än at wi ändå woro qwar i det underjordiska.

När wi där woro inslupne/ wiste of wacktmästaren ifrån Cammare til Cammare. Philosophen gick före och jag efter. Besse nu de uhrsinniga sade han.

Den första tok wi kommo til war en född Catholik / och hade blifwit insatt för det han inbillat sig at han innan kort skulle bli stugghäst/ efter han brutit emot den afledne Muncken Franciscus/ som i en dröm pålagt honom at hwar dag förättat wissa klosser/ Ceremonier. „Jag skal nu ofdröfwat dö/“ sade han/ och då komer min själ på 14 års tid uti „en stugghäst/ hwarest hon skal gindra penitence för den olydna jag begått emot S. Franciscus/ och ifrån detta straff blir jag ei befriad utan genom en Capuciner Muncks förbön til den heliga Mar. Den narren war så ofwertygad om idet han sade/ så at han/ innan han blifwit insluten/ suckat så snart han hördt smållas med en piffa; och då han sedt någon kuff det gindra åt hästarne / har han ropat/ håll håll obarmhertige; du slår bondefolk.

Si nu här sade min följesman / en karl som om han woro i China hwarest själewandringen uti diure tros / skulle anses som den wisaste ibland alla dödeliga för äfwen det samme man här satt honom i därhuset. Låt of ställa den Chinesiska afguden i stället för Muncken och eu Bonze i stället för Capuciner/ så är där den förståndigaste devotaste och försiktigaste Sainecer.

En annan narr wiste of Wacktmästaren sedan som inbillade sig wara plågad af Spöken / och at han offta hade dem på sidan hos sig: „Herr Lucifer

„Ser/ ropade han ibland / hastwen tålmod! med
 „nig/ jag ber/ jag gier Er alt det Ni begier: Jag
 „tilbiuder Er stånder: Jag dricker alltid först Er
 stål; hwatföre plågen J mig? Han föll derpå
 på knå kyste jorden/ och gjorde hundrade Grimacer.

Han ock denne stackaren passera för klot någon
 ståds/ frågade jag Philosophen? Oh ja/ sade han/
 där äro ju mera än ett folkslag i Indien som intet
 offra och tilbe utan Lucifer efter de såja sig wara af
 honom hårdt estersatte / och at det är onödigt of-
 fra åt den goda Gudomeligheten efter den aldrig
 gör dem ondt. För denne Tok en dit / hans nya
 medborgare anse vedan som fulkomlig sanning af-
 wen det narri för hwilket han här är insluten/ och
 om där äro dårhus i Indien/ så skulle säkerligen de
 blifwa der insatte som wille döma honom dit.

Derpå kommo wi til den tredje ofinnige/ som jag med
 medrökan betractade / hwilken pistade sig sielf / slog
 hufvudet mot muren / och fast han war fastbunden/ strafs-
 wade med all mækt komma til of. Jag frågade swack-
 måstaren hwad dennes dårskap woro. Han swarade: „han
 „inbillar sig at kunna utplåna alla människors misgier-
 „ningar. Han står sig utan uppehåld stroendes dermed
 förtiena Guds barmhertighet / och de slänger som han
 „sig nu! gaf/ äro för at förwärfwa förlåtelse för Edra
 brått.„ Knappt hade Karlen uttalt förr län dären be-
 gynte ropa: „omwänden Eder / ålendige! Si hwad
 jag gör för Edra öfwerträdelsor.

Uti China / sade Philosophen / draga Bonzerne ef-
 ter sig 15. Alnars långa kädior samt ropa strålände och
 och suckande med en begravnings tohn. „Således lida
 wi för edra synder.„ Hwarpå de höga hufvudet mot sen
 skor stinkt och slå sig blånader i ansigtet. Utså/ se
 där en helig Indianer som ihår hålles för däre. Men
 man behöfwer just ei föra honom til Indien/ här äro

ju i Europa de som ei bära sig bättre åt än han / jag menar då där slags Munkar som vilka sig själwa för penningar/ och inbilla at dermed försöna deras sonder som dem betala.. De släsig wäl intet i ögonen/ eller hufvudet/ men deras blånade ryggs wiserligen äfwen så liten wärkan til försoning som narrens sonderfötte hufvud/ och borde de med all rätt i mörckare fängelse inslutas än han / försk för deras dårskap/ och för det andra för bedrägeriet som derunder ligger at narra til sig penningar och insöfwa de ensalbiga.

En fierde narr kommo wi sedan til. Han hade inbillat sig ot wara prophet och at han kunde förespa tillkommande ting. Hans maner at spä war detroligaste jag sedt. Han hade en bit koppars som han fastade i lusten i det han med det samma nämnde S. Antonius / som Papisterne tilbedia om förkomne tings återkaffande. Om kopparen föll ned på den sidan han inbillade skulle bemärcka lycka / så spädde han de lyckligaste ting på jorden ; Men om han åter föll på andra sidan / så propheterade han all den olycka som kunde nämnas. Detta war nu wäl ett narri som intet förtient dårhas ; Men som man betalte spådomen alt jester/ som han war gunstig eller missfördelaktig / så blef ock narren illa tilfreds med S. Antonius och gaf honom ibland skälsord då slanten ofta föll på orätta sidan : „skälsande honom wara swärre än Astaroth : at han wände slanten orätt för at låta honom swälta ihjäl ; men at han skulle betala honom dermed at han ei heller wille fasta på dagen som gick för hans fast. För dese försmådelser emot en helig Antonius och Faste Ceremonien/ har Andeligheten låtit sätta Propheter i Hospitalet ; så granlaga är det med lika saker.

Det är nåde för den dår mannen/ sade min ledare/ at han ei är född i Peking / ty där skulle han fått spä så mycket som han welat/ och misfirma Antonius af Peking så mycket han orkat/ utan at dersöre blifwa insatt ; ty stiernskifarnes der i landets maner är / at när de behd Idolen at besordra deras konst och det än då sei stier/ så bruka de alt betänckeligit swert mot den

samma / och förnya sina operationer alt tils det går
 an / och då först får han lett ord til tack / sedan han ut-
 torkat Riålsorden.

Och wiles of en qwiuna som miss förståndet icke deraf
 at hon brydt sig med at spä / men för det hon alt för
 blindt trodt spådommar. Hennes barn hade varit det
 första offer af hennes dårskap. 3 wekor sedan det war
 födt / har hon rådfrågat en spåman som sagt at det
 skulle bli mycket olyckelighet. Rörd af denne bond-præ-
 ctica och litagit af sin falska inbillning / har hon self om-
 bracht barnet och berömt sig deraf såsom en gierning /
 den der måtte anses för mycken gudfruchtighet och skär-
 lek. Sedan wederbörande domare undersökt saken ef-
 ter lagen / och befunnit at hon war ögonkenligen ur-
 sinnig / hafwa de dömt henne at sitta inne för sin listid.

En slikt förkräckelig gierning / sade jag at Philosophen /
 lärer ju aldrig kunna anses för wisshet hos någon. Jo
 men swarade han / om hon woro född hos Wani-
 anerne, så skulle hon hållas för ganska klok och för-
 siktig ty hos det folkslaget är i bruk / at så snart barn
 födes rådfrågar man stjernskifare om dess öde. Om han
 säger at stjernorne icke förespä något godt / så ombrin-
 gar man det samme; hwilket räknas för den störste
 welgierning som dess anförwandter det kunna bewisa.

Andteligen bletwe wi ännu på slutet warje några
 rätt roliga narrar.

Där war en som intet annat gjorde än dansade och
 söng wisor / speglade sig i en glasbit som han såst på
 wäggen / kammade sitt hår och pudrade sig med stofftas
 gålswet efter där intet war något annat til hauds. Där
 på dansade han igen / ropade ibland några Fransiska
 ord / hwiskade / satte händerne i sidan och moquerade
 sig öfwer alla. Hur är det med den där frägade jag?
 Jo sade wacktmästaren / det är en karl af ringa härkomst.
 Han war för några år sedan del klok och tiente hos
 en herre som wille hielpa honom i det han lät lära
 honom ett och annat wackert at försörja sig med. Men
 så hände sig at han en gång wandt en rättelig sum-
 ma i Lotteriet. Då blet han straxt af dräng herre / och
 bror

bror öfwer alt så länge förkarna räckte. Men när de blefwo alla så kände honom ingen mer; Han hade den nottan här af at han war blefwen så dånbeligen högfärdig/ det han trockte alt det som hette arbete wara för gement. Sigga stod honom bättre an. Men han war alt för högdragen äfwen i det skändet / och när man ei wille anhöra hans: „Herre betänck en honét komme som warit det och det,, eller ei gaf nog / så förbytte han sin anhällan eller tack uti skälsord / och slängar wid tillfälle/ söng och dansade derpå igen/ samt sade sig wara wan wid slikt honét sällskap men ei at omgå med tåcka o- wettiga. När man talte om at förtiåna födan- blef han albeles galen. Med hwilket alt wederbdrande wackt hafwande dömt honom doch hafwa förtient något / nemligen dårhuset til widare.

Jag ser på den Karlens maner sade Philosophen / at honom fattas bara penningar / så skulle han passera för en beleswad man i många samqwäm.

En annan finge wj derpå se, som lika som den förra såg med en sort af föracktt på alla menniskior. Man måtte säja honom: hvad man wille / så swarade han aldrig derpå annat / än at det är lappri / den narren = = = = = med ett ord han wisse intet annat än smådeord. War någon som hitte på framsläpps någon grotesque vers eller Satyriskt frätande ord / så kunde han en gång wärdiga lee / såjande/ tåcke där roar mig.

Swarföre sitter han här frågade jag åter? han tror sig wara född den wisaste menniskia i werlden. / sade wacktkarlen. Han har aldrig något lärdt eller welat lära/ utan den der förackts eller blinde högfärdzandan dan som inbillat honom hans wisheit / har ock kommit honom at förackta alt det som floka hålla för flokt och förnuftigt. Och då han ei låtit höga hufwudens mogna wärdt öfhwisfabe / men äfwen altid förklenligen utbrusit öfwer dem och saker som gådt långt öfwer hans horizon, hwar man af hans tal och åtbörder ock nog samt kunnot se honom sielf wara en såkunnighets narr/ så är han hitstund af medynkan.

Om alla del som likna denne Palle sättas i dörhus-
set / sade Philosophen / så kommo der många slag och
100 hus som detta woro ei tillräckelige at dem herbergera.

Den sista som wi betraktade war en min syster es-
ter Kionet. Jag log hierteligen at hennes narri / men
ontade mig öfwer menniskan. Hon satt och torkade
sig saltjämt i ansiktet med en gammal trasa / klände
efter med handen / speglade sig ständigt mot väggen /
krusade och pudrade håret / wred på halsen och hufvud-
det / såg sig altjämt på kläderna och på sig sielf / samt tek-
nade at alla / om de doch intet wille admirera hennes
skönhet. Hon hade en hop baggateller, jag tror det
war flugwingar / som hon wille sätta fast i ansiktet
på sig. När det intet gick an efter hennes öfunda-
strek och strålade hon / ref sig i håret / slog sig sielf och
lämrade sig illa / med hwilket alt hon ömsom fortfor.
 Kort hon war galen bleswen af letta och höggerd / då
hon dem ei längre kunde underhålla i brist af medel.

Denne Person är intet tokug efter nu warande bruk
sade Philosophen / det wet du bättre än jag som lærer
ha nogare sedt öfwerwerldiska Truentimmers lefnaden.
Det är bara de tokuga plätarne som wikit ifrån hen-
ne hwilka nu stått hennes hufvud i ordning / hwem
wetlom hon hade en god underhållare / om hon icke
passerade för en förståndig och à la modist Dame.

När wi woro utkomne ur denne skolan: Nu klämt
å sida / sade Philosophen. Må man intet beklaga menni-
skorna då man betraktar deras förståndsswaghet. Hwad
är förnuftet det naturliga liuset därom säkre Philoso-
pher så mycket tala? är det ei gifwit utan at wisa solet
slag eller några så Personer? De andras själ är den
då ei af samma natur eller samma Egenkap som de-
ras? hwadan kommer sådan Tilgäckthet? Hwilla
äro de wisa hwilka äro dårar? Hwar en tror sig ha det
rättaste. Hwar wil man finna nog öwäldige domare til en
slit process?

SAMTAL

EMELLAN

ARGI SKUGGA

OCH EN OBEKANT

FRUENTIMBERS SKUGGA

*Nyligen ankommen til de dödas Rjke.

Fruentimbers Skuggan.

N

U fan jag och säja / mig base
wa hate den abran at du narra
rad afen - - - Man. Jag moe
nar min Philosoph.

Argi Skugga.

Hur då ? det är paxlig konji at narra dig,

Fruentimbers Skuggan.

Du mins ju at jag dig berättat / det jag sagt
honom at jag trodde mig wara hwarken under-
sam eller midskieppelig. Men hör på hur krol-
wägug han war / när jag kom igen til honom.
Nå sade han / nu kommer du rätt til pax / nu
har jag sådt tre roliga diur dem skal du få se til

H

be

begynna med / man måste roa sig ibland. De äro der borta uti skogsparken. Jag har dem inslutne i ett hus. De äro eljest skadewirt af en otrolig nåsvishet. Jag wil hwarken mista dem ei heller lemna dem tiffälle at förderwa. Gact sielf bort och se dem. Jag wil wäl säka dig huru de se ut på det du intet må bli rädd.

Ett deraf har ett stort hufvud med mer än hundrade ögon rundt omkring / hwilka äro orörlige men mycket klara / så at det på en gång ser för och efter sig samt på alla sidor. Det är eljest af en grå färg med långhöriga ben / och flor på fötterne / hwilka äro så spåkiga at det dermed kan gripa sig fast och gå / fast det wäro med ryggen ned och fötterne opp / på de hårbaste och slåtaste materier / som slipat stähl och spegelglas ; hafwande det ock lika som dynor under fötterne när det går rätt före til at ei stada och förndta sina flor. Somliga tro at det har ett lim hos sig hwarmed det i gående sidwårdz fäster sig när det är hårda och slåta ställen ; Men det är oberiff. Det har en snabel som åt ändan spikar sig såsom en knif / hwarmed det skär och slukar sin föda. Det har åfwen wingar af en stidn färg med frantjar zirade. Du wet ju at Tigren är wacker / men dersföre icke desmindre falsk och glupster.

Det andra Diuret är med det föregående lika werutinnan at det har många ögon / doch ei mer än 8. Somlige af den sorten hafwa ock bara 6. Fram uti hufvudet har det 2:ne utskätt eller grenar taggade som 2 sägar och en flo i ändan på hwardera / och härmed drager det til sig hwad det kan

kan öfverkomma och förtärer det. Eljest är det ludigt öfveralt af fins och racksta håhr: men något förgiftigt. Det har en smal hals. Hufvudet och framdehlen af diuret är betäckt med ett hårdt stahl. Det har 2 been med 3 osäjeligen spitziga klor på hwardera foten / samt 2:ne been defutan fram til som tidna det för armar at til sig riswa rofmet.

Det tredie / sade han / är ei så stort som de förre men ännu besynnerligare til egenhet. Det är födt i Sibbotten / upvärt i Watnet och på landet tillika / och i det tilstånd det nu är wistas det på jorden och måst i lufften. Det är betäckt med fjäll / hår och colenrde fjädrar på wingarne och öfwer hela kroppen. Har en lång snut som är så smal at ändan at man knapt med goda Microscopier kan se den spetz. utur berörde snut eller snabel mitt uppå framsticker detta diur fyra spitzar. af skapnad lika som wårjor. Af den ena af desse fyra wårjespitzar förestinter det ännu andra tre stika finare spitzar taggade sågwis på ändan / med hwilka alla spitzar tillika det angriper sitt rof / och i förtärandet deraf som tunga sig betickar.)

Desse tre slags diur hastwa om vinteren sin söda wunnen / i det de då intet äta / men hålla sig uppe i stearnsen / jordklor ic. tills åter Sommar kommer. Si här är nycklen sade han åter / gå sielf dit och se dem.

Nå tänckte jag (rådder at han wille låta mig
 upptråta) där äro underliga diur hwaras make
 jag aldrig hört talas om. Jag wille efter mitt
 bästa förstånd utgrunda hwad de måtte wara.
 Jag begynte på at i min estertanka företaga åt-
 tilliga. Minne någotdera af dese diur fråga-
 de jag mig sielf, wara en Elephant, den är wäl
 förträckelig til anseende, men derhos sackmodig,
 förståndig och trogen, så at jag då intet har at
 frukta ic. Eller må det wara en Hipopotamus eller
 Nilhåst som i Jobs 40 omtalas? Men uei det
 går intet an, ty somliga hålla före detta diuret
 wara åfwen det samma som Elephant, andra
 åter ett förträckeligt diur för sig sielft, så at
 man ei något särdeles wist derom kan deter-
 minera. Kanstie någotdera är en Cameel,
 tänckte jag widare. Den giör ingen ondt, men
 giör Österländerne mycket gagu, i det de äta
 ganfka slätt föda och litet i proportion af sin
 storlek, draga deremot swära bördor och gifwa
 en mjölk som i Arabien hålls för den angenäh-
 wasse af alla diur. Lejon må det intet wara,
 mente jag, och om så woro skulle jag wäl hielpa
 mig från det, efter jag wet det har nästa styr-
 kan i ögonen, och om man kan det fånga med
 at kasta dem fulla med sand, så kan ock jag der-
 med wäl fria mig; men om det är Lejon så tor-
 de det wara tant, hwilket åtskillige Lärde mig
 sagt sig giöra låta, så at där warit de som be-
 tient sig af Lejon til wackthundar, ja åfwen på
 Jagt. Kan stie der ibland är någon Warg, gifade
 jag widare, då där diuret som har sitt ställe e-
 mel.

mellan Hund och Lejon och är så snält i löpande
at en hare det ei kan undanlöpa / och sielf foglar
som ei hafwa för hög flykt / uttröttar. * Men jag
wederlade mig snart sielf och derutinnan / efter
jag tror i det underjordiska stulle äfwen så litet
finnas wargar som i Engeland.**

Jag gick derpå til luften och foglarne / men
fandt af dem knapt någon som jag kunde öfwer-
ens bringa med de mig gifne beskrifningar.

J Hednisse B blerne tittade äfwen min Spe-
culation. Der fandt jag wäl afwälningar
som liknade någorlunda; Men man wet hwad
ätskilnad är emellan fabler och wareser.

Som Subben föste på mig at jag stulle gå ästad
och se / så kunde jag ei annars än säja honom de
ätskilliga jämföringar jag giordt; och at det må-
te wara oerhörda Creatur.

Han sade allvarsamt du har glömt Wahlar och
Björnar. Enhörningar borde du och ha kommit
ihog. Jag ser wäl du är mycket lärd. In Sa-

*Vide Salom van Til Commentarius ad Exod.

** En del hålla före at somliga orters belägenhet
och luft är orsaken det dese Skabedjur där ei finnas;
Men trolikaast trokes at de där blifwit utödde äfwen
som i Engeland stiedt, ty där har wärit wargar
til myckenhet, intils det öfwerheten utfunnit at på-
lägga wisse missernings män wahlet af böden, el-
ker at insaffa ett satt antal warghuswuden / hwad
medelst dese djur här i landet alldeles utrotats.

Iamanders och Remores de förfrädeliga Elbo och wata eller libiddtur / och Camelesner som lefwa af solstrålar? Kanstie om du hade nämndt desse / samt med en Crocodill som slurar. Wenni- stior / du då hade hittat på.

Med allt det / sade jag / jag går intet ensam dit. Ni wet sielf at det är ingen, förhettighet at ondo digt wis sätta sig i lifsfara.

Nu kom då följ med / sade han. Då han dy- nade huset / fandt jag det til min förundran / tomt. Han tog derpå af en hylla ett litet stin med 3 rum uti och Glas öfwer / se här års diuren / sade han / wid det han det öppnade. Jag war mycket nyfiken at titta deruti / men blef gansta skammat då jag intet annat såg / än i ena rumet en flugga / i det andra en Spindel / och i det tredje en Mygg. Nå / ropade jag där wid / aldrig hade jag tänckt at Her- ren så skulle willat bedra mig. De där diuren har jag länge kiänt. Det är ju ingen ringaste liknelse emellan dem och beskrifningen.

Jag har intet bedragit dig / sade han / jag har bara welat öfwerthga dig af de bekantaste och som du tycker / ringaste ting / hurn ordt man ibland dömer / och at du sielf som sidst berömdt dig wara hwarken widkiennelig eller undersam / wist begge desse swagheter för så ringa Creatur som en flugga ic. Du ser deraf huru oricktigt och opåliteligt ett wersarit ömdömmet är. Du anser som gan- ska ringwärdige ting de där små insecter som jag dig nu wiser; Men se bara igenom detta glas sade han / i det han gaf mig ett Microscopium / så skal du ei kunna neka at de böra anses för

för underwürdt i naturen/ samt at deras kroppars byggnad mycket å baga ligger Skaparens wändelisa kärliabet.

Jag kan ei beskrifwa dig huru jag blef til modd då jag igenom berörde glas/såg dese små Creatur/nemlig. först flugan/ sedan spindelen/ och sidt mogaen. Högsta wisshet sade jag: huru har du intet ganska underligt utpirat och bewäpnadt dese små krät/ sam wi menniskior doch anse/ men af blott ovettenhet/ för så ringwärdige? Ach! när jag finner sådane förunderligheter uti små matlar som mig tillförene wäl bekante varit/ men jag doch ei kändt; hurn mycket mera skulle jag iutet blifwa warse om jag hade tillfälle at närmare betracta andra af be så många 1000de slags wareller i naturen? Jag fick härwid en obestrefwelig åkundart at blifwa underrättad om flera ting/ och besöde at hådanefter mig althjemt förfråga sielf öfwer de wärligaste och mig måst kunniga.

Änman jag derförde släppte dese Insecter måste Wilsophen gidra mig räkning/ i synnerhet om nyttan som man kunde säija dese små creatur gidra i naturen/ esoter de funnes så önnigt begäfwade med alt det som både til pröbning och wapn på deras sätt tiena kan.

Han sade wårt begrep wara för kort at inse alt; Men at han wille nämna något. Til exempel hwem ha wi at tacka för de skönaste färgor och couleurer i werlden om icke flugor och mygg?

Men huru är det möjeligit/ sade jag/ den färg som de i öfwerwerlden satte ibland på porcelaine/ speglar & war ei wacker/ jag hade gierna varit den förutan.

Du talar åter efter ditt pund/ swarade han/ men lär en gång at först weta och sedan tala. Den färg som dig ei behagat af myggor/ lär ei heller någon behaga aldrig en gång af något diur/ alla kunna den afswa. Men säg mig/ wet du hwar af Purpur och Scharlakans färg gidres. Det är intet annat än en sort af mygg eller maskar som uti America suga don af wisa träan.

wiga trån och örter / och sedan tiens seltwa berörde maskar eller deras skal / eller ock deras Gummi til sika kostbara färgor ; Ty Cochoniker är ingen fruct / utan seltwa torfade maskarne wulwerierade som man färgar med . De underhållas där i å ett slags trå som har tiocka och saffriga blad / och heter Nopal.

Galläplen med hwilkas tilhielp den schionaste swarta färg och bleck prepareras / är ästwen intet annat än en fruct af slugor eller mygg som på Ekas sticka bladen / och uti fingret nedsläggå sina ägg / hwarmedelst saftens naturliga circulation förhindras / och wäper heraf en knopp eller tula öfwer äggen / hafwandes den där uti wistande masken där sin röda til des han efter bestämd tid åter sig ut / och blir af en krypande mask en flugande : Här af ser man på berörde Galläplen altid hål när masken fädt sin moqnad / och här har man ästwen orsak hwarföre man ibland / finner maskar in uti äplen / och annan fruct / då likwäl ingen öpning är utan på / nemligen at någon mask lagt sitt ägg uti blomman . * Slika knoppar förorsakade på andra slags Planter af ästwen slika mygg eller maskar finnas ock af åtskillig färg ; Men försök fattas ännu hwar til de kunde wara nyttige : Hwem wet / kanske til ganska mycket om det woro bekant ? Ach ! huru mycket är som wi intet weta ? och se där för denna gången en Physisk lära .

Den är god för mig och mina Söstrar ; ty jag tror förwist at många af dem hitintil ei wetat om förestående Materie mer än jag .

* Vide Spectacle de la Nature Tome I:er pag. 201.

De som ästunda prenumerera på Mercure Historique för tilkommande åhr 1739 kunna det gjöra med 10 Dal. 16 öresköpp mt för hela åhret / intil detta åhrets slut ; hwarester ingen prenumeration emottages .

mera blifwer ofunnig i annat / än det
måsta och bästa man borde weta.

Jag frågade en gång min Prästfäbr
om icke alltid är lofligit at tala sanningen
och deremot förbudt at bedraga och ljug
g? han swarade ja / och sade det förra
kommer öfwerens med Bibelen.

Som jag nu täncker berätta en märck
wärdig underjordist händelse / som är bes
sonnerlig / men derföre icke mindre sansfä
dig / så håller jag mig wid den ensaldis
ga troen / at jag får lof och tala derom /
efter det är lofligit at tala sanning.

Jag råfode icke länge sedan i ett såls
flap med en Charolst Pater, och en Refor
merad Domine. Swardera hade en man
hos sig / som warit des åhörare i öfwer
werlden. De talte isriqt tillsammans och
tillåto at jag fick höra på med / efter jag
war neutral. Om jag mins rätt så fölle
orden dem emellan, på följande sätt.

Pater talte först.

Måste du icke tilstå Domine / at du och dina försåder äro Kärrare / som underståde Er at affalla ifrån den ofelbara Papistiska Kyrkian / hwilken är grundad på så många Conciliers Decreta och styres af Guds egen Ståthållare Påfwen / och således icke annars kan än wara den enda santhylliga.

Domine swarade:

Sackta Kiära Pater! Niålsord som du varit så wan wid / och än ej förgiåtet som jag hör / bewisa ingen ting. Om Eder Lära woro grundad på Bibelen i stället för de många Decreta och Påfweliga bulor / så hade ju ingen hast orsak at derifrån afgå ; Men hwar förnuftig menniska döme om man är Straffbar för det man ei längre låter bedra sig / än til des man blifwer bedrägeriet warse. Ty om du / min goda Pater, har någon gnista af äbrlighet hos dig qwar / så kan du aldrig weta at icke I wetande och wiljande med

Edra penitence- och absolutions - bullar /
med Eder siã sed och Eder Siãmes-
ser / bedragen / för at späcka Edra pun-
gar.

Pater.

Min män jag hör gierna dina tanckar /
och wil tilstå at du är en Litterat man / och
allgå utan at widare tråda i de af dig
nämde saker / så wil jag bara lemna til
ti at betäncka / först hwad försträckelig
minskning redan skiedt i den andeliga or-
ders Inkomster derofwat den ensaldiga
hopen red n wid Eder afföndring sådt
att för mycket uplysning / och om någon
i Påwedömet skulle så tala såsom du nu
talt / så beränt huru många 1000de
Munkar och Patres som nu bestå och
rikt sig med sina Familier af sockets gos-
ta tro / skulle antingen måsta gå och tige
ga eller arbeta.

Betänck och härwid / at I hand'at
mot Eder egen fördel då I uptrækt wår
andeliga hushållning / ty nu hafwen I
intet

intet allenast ett instränckt ährligit underhåll och inren af Edra åhörare beträffar för någon mesza absolution eller slukt: då I likwäl om I hållit med oss funnat vara försäkrade / at hwar och en af Edra åhörare skulle med godt hierta gierna gifwit eder så ofta I wolat / alt hwad han funnat skopa ihop woro det och enda syften eller enda nöret i byn; ty ingen inkomst är indräckigare och säkrare än den som grundar sig på okunnighet och widskippelse. De som äro uplyste böra ej giöra wäsende. Man gier gierna efter emot dem bara de ej wela vara emot / så at man får af de andra det man wil; ty gemena man måste altid vara i den belägenhet / at han tror för så fast som Bibelen alt hwad Prästen säger / och derföre är det ej instämneligit med wår Prästerliga œconomie, at de sielfwa mycket läsa uti skriften / icke heller at Öfwerheten må tillåta några disputeringar med andra Religions förwandter.

Domine.

Denne din Jesuitiska Profvåg / kan
 äfven så litet som dit Papistiska oöret
 göra hos mig bedrägeri tilläteligt eller
 af lögn sanning. Om du litet rådfrå-
 gade dit brändmärckta samwete / så
 skulle det predika för dig den saseliga rät-
 ning som du och dina cammerater en gång
 hafwa at göra inför den oöwälduga
 Domaren / för det de här insamlat
 medelst själars säljande. Jag tror mig
 aldrig Nola ängra den Skilsmessa jag här
 i tiden gjorde ifrån Eder samwäm ; ty
 jag hoppas at efter detta ej Nola blifwa
 skild ifrån mina anförtrodde säre / dem
 jag endast sökt beta men ej at fräta.
 Swad du eliest talar om ett inkränck
 ärligit underhåld / så har jag orsak at
 war si mycket mera nögd med det som
 min Swerhet mig i så mätto tillagt / som
 jag dermedelst har min och de minas rick-
 tiga utkomst / och således obesörgd för
 mitt underhåld / kan använda all min
 tid til min anförtrodde hiords underwisi-
 ning och skötande / hwilket jag håller för
 re til det minsta består uti at predika
 hwat

hwar Söndag öfwer de förordnade
 Texter, men at en Herdes mästa syfta är
 at kiänna hwar en af sina säbr i synnerhet/
 icke til deras förmögenhet men til deras
 Christendoms tilstånd / som ej utan myc-
 ken omsorg låter sig giöra / och erfordrar
 för hwar en själesjuk ett särdeles Plåster
 efter sjukdomens bestaffenhet. *

Du talar sant / min goda Pater, då
 du säger / at Edra ähörare för Eder in-
 gen ting hafwa ospardt ; ty J besittem
 den konsten at nyttia deras öwetenhet ;
 Men som dig är omöjligt at rättfärdiga
 detta förhållande icke en gång emot för-
 nu'tige menniskior / så tilldragen J Eder
 dermed affly både för Er och religion hos
 alla dem som omsider lära kiänna Er.

Pater.

Wij hålla utminstone god apparence,
 och äro wördade och älsfåde af våra ähö-
 rare. Denne närwarande skal dig der-
 om öfwertyga.

Här

* Vide Turquetin, Essais sur le St. Ministère.

Hör min Son sade han derpå til honom / hafwer jag och mine cammerater icke alrid med bön och tålar tal: för dig om Christelig wandel och andra dygder? Han swarade med en diup reverence: oh ja! i synnerhet då Eders andelighet talt om almoser.

Fr. Hafwa wi någonsin fordrat of Eder någre penningar eller annat som I icke sielfwe godwilligt gifwit of.

Sw. och bugar: oh ney! Eders andelighet säger det: det har altid lemnats til mitt råd och ämne / och när jag intet mera haft / ej helet fädt löna / her jag bara haft / at afhålla mig ifrån kyrkans fördelar / och wisa min fattigdom när Eders andelighets bod kommit til mig / och Edra adjuncter samt Digg • Munckar efter hwarannan mig besökt / så har jag sluppit alt ihop.

TIONDE
SAMTAL
EMELLAN
ARGI SKUGGA
OCH EN OBEKANT
FRUENTIMBERS SKUGGA,

Continuation af det föregående.
Domine.

De der vittnesbörden äro söga til din fördel Pater/ och wille jag gierna höra denne din åhörare tala utan frucktan i din frånsvaro. I gemen kan jag så mycket intaga/at den discretions wedergjällning som I Edra åhörare affordren / dem orroligen utmånglor / och det är omöjligt det I af dem kunnen Eder tilförse någon kärlek / men frucktan och räddhoga är det som beweker dem til den stienbara ackning och tilgifwenhet de för Er wisa. Deremot om du wil höra någon af mina åhörare / så skal du blifwa öfwerlygad / at de älska oss sina Lärare med en upricktig kärlek / ty all wår Ministere och Christeliga Kyrkans förmoners meddelande / ä-

ro wi hwar en Skyldige / emot den wiså
 löhn som wi iett för alt ännuta / och såle-
 des se och kiänna de utan swårighet den
 mer eller mindre omsorg och istwer wi haf-
 wa för deras salighet / och i Proportion
 äro de of tilgifne / icke med sina pennin-
 gar som wi aldrig taga eller så taga / men
 med sina hiertan. Wi Lärare deremot
 hafwa en dubbel satisfaktion, först at wi
 weta det emellan of / efter Apostlarnes
 Exempel / ingen annan rang är / än den
 wi kunna giöra of i wåra sårns sinnen
 medelst wår sit och lärdom / hwartil wi
 använda all wår tid och lifskrafter /
 och sedan at wi ingen utsuga ; men
 twårt emot lemna wår ofwerhets underså-
 tare / det som deras är / och dem upmun-
 tra at deraf altid giärna Contribuera til
 allmänna Cassån, hwaraf landet / wi och
 de alla / måste hafwa wårt bestydd / hägn
 och bestånd.

Jag tyckte mig redan hafwa hördt tåm-
 ligen nog ; Men det eftersöljande som de
 twånne Papistiske och Calvinistiske Parlar
 talte / och jag ofwen anmärkte ; wil jag of
 berätta.

Papisten sade så här:

De twenne frågorne som du hörde at min Pater mig gjorde i din Domines närvaro, måste jag wäl beswara det bästa jag kunde til Paters fördel, efter det war i hans ansichte som jag det måste säga; Men emot dig kan jag wäl utlåta mig efter min hiertans mening. Den kärlek som han berömde sig af, at wi, des åhörare, skulle hafwa för hans Orden, har ingen annan grund än frucktan, uemligen, man lår; ålsta och wörda dem efter man tror, det de kunna skada, som kan vara sant nog i öfwerwerlden; men efter lifwet är åfwen så falskt som sielfwa Hårskelden. Icke des mindre så länge man är i mörcker, som jag och varit, måste man dyrt betala hwart skriftermål, hwat absolution, hwat siälemåsa, hwat förbön, hwat barndop, hwat brudewigsel och hwat liforation. Jag måste bekänna at jag, sedan förståndet hos mig liusnat, ej utan sasa gifwit sita penningar, eftersom då jag och tagit det enda, det ändå ej varit nog, och jag aldrig kunnat finna at det instämmer med insticketens åndamål; Ja! jag wil bekänna, at jag mer än en gång funnit mig nödgad at afhålla mig ifrån Sacramenternes nyttjande, efter jag ej haft at betala med, och at komma tomhändt så får man se sura ansikten, och höra klagomål ibland, at den och den gången bichte-penningarne ej stigit til mer än så. Min Confusion har varit obestribwelig, ty wiliari har jag haft, så länge jag war omefande, men förmodgenheten feltes, och sedan jag fick mera lius, har jag ej haft samwete något at gie, och ej heller at utstå mulne upsyner wid de kärleks werck som Gud sielf insticket. Men än mera, de många slags Tiggerier af Patres och Munckar hafwa just utarmat mig, ty man måske all gifwa discretions wis, och aldrig betalar man något dyrare än på det sättet. Öfwerheten hor wäl i wiså punkter och på wiså orter föreskrifwit något wiss; men stackar den, som åtminstone i det min-

dre, ej skulle wela wisa sin heder tre a fyra dubbelt der öfwer. Jag hafwer många gånger stättat Er Calvinister Inskelge / som weta Edra Contributioner, ty hwem skulle intet heldre wela gifwa til landet i gemen alt hwad öfwerheten pålade, allenast det woro något wist, och man slapp at blifwa öfwerlupen, än at offra dubbelt til särskilta personer som ändå ofta ei erkänna det wara nog. Jag wet wäl at kyrkis Ministären bär hafwa sitt underhåld, men hwarföre icke ett wist öfwen som andra betiente, och som hos Er Calvinister stier? om jag ännu woro i öfwerwerlden, så skulle detta sannerligen wara en stor punct för mig, hwar-
 efter jag skulle döma om Religioner.

Calvinisten swarade:

Allt då där som du nu talt om hafwa wi aldeles ingen ansäcktning af, ty til öfwerheten betala wi wår utskuld, och hon dererigt lönar våra Präster, så at wi aldrig weta hwad det är at betala för barndop, wigsl, bicht och Mattward, mycket mindre något af de andre många discretioner utlagor som du upräknat. Hos os har wäl i Wåfweddomet warit samma inrättning som du beskriwit, men mig är sagt, at öfwerheten funnit för laudet fördelacktigare at uti ett beräkna alt det Inwånarne böra Contribuera, och sedan sielf gifwa hwar betient sin tilständighet. Så mycket kan jag betyga at wi älska våra Lärare, ty de hafwa intet annat at fordra af os än wår Christendom och det som til salighet tienar, och däre beqripa wi at de intet söka sin men wår fördel, de besöka i Person intil den ringaste af os i våra hus 2 gångor om året, ej at fordra penningar, men at underwätta si om våra samwetens tilstånd, at gifwa os tienliga lärdomar samt at recommendera os Sacramenternas nyttjande efter behörig beredelse / som de intet blott tala om, men ock genom egne Exempel wisa huru dem bör stie.

Jag

Jag hörde ännu mycket mer, men hwarken tid eller rum tillåter mig det berättat. Jag wil nu här med sluta detta mitt Samtal, och tillika af kiärlek för sinnes ro, = = = taga afsied ifrån mina Lesare. De hafwa sedt min Plan. Jag wil ej för tiden widare beswåra med mina Qwinliga tanckar, men skal lemna dem til ödet efter mig! ty jag må ej förtiga, at de åtskilliga jag redan uptäknadt och af hwilka jag detta förestående til ett valet för denne gången uttagit, och de jag än utteknandes warder, låra blifwa hos mig så länge jag är, och sedan efter mig på ett sätt at man och anuorstädes dem skal kunna förstå.

Dig, min kiära Argi Slugga, tackar jag mycket för all Complaisance emot en wärckelig Qwinna, som kanske är den första och sista som tagit sig den friheten at med ohölat ansichte tala med dig, sedan du i allmänna werlden så mycket talt om mitt Kön, hwarsföre jag nu ej hinner dig at tacka. Jag wil bara anmärcka, at förtroliga underrättelses samtal i tid och tillfälle, gindra intryc! Men deremot fehlens så wist sätt utmålände, lærer ofta mycket som för ignoreras, och til förbättring har samma wärckan som elja i eld.

Sum-

Summariskt innehåld af desse
Samtal.

N:o 1. **S** Fruentimmers fluggan berättar sitt
tillstånd i ett Fransöskt Bref. p. 2. sin
afsläpse födelse-ort. p. 4/ 5.

Reflexioner öfwer de döda språken. p. 5.

Någre Swenske och andra Fruentimer som wa-
rit lärde uppräknas. p. 6/ 7.

Spökviskan til Rikens Höglof. Ständers sams-
manwarelse / p. 7.

N:o 2. Utmärckning hwad ringa intryck man
måste sig förwänta då man skrifwer för at re-
formera i wissa måhl / p. 9.

At lättja och owetenhet är Nam/ och at man kan
bli lärd utom Academier och Högskolar / p. 11.

En fielsklofs dumma omdöme uti de bekantaste
ting / och huru en stf är at anse p. 12.

Huru klokt folk alltid enhellig döma om Lokar /
p. 14.

Fluggans samtal med en Turckisk Stats. Minis-
ters beröm öfwer Högst. Konung CARL XII.
Tanckar om Religions twister: Om Rossar-
nes krig mot Turkarne:

At Entreprisers olyckeliga utgång alltid impute-
ras belienterne / p. 15/ 16.

N:o 3. Omdöme öfwer menniskior som ej hålla si-
na ord / p. 17/ 18/ 25/ 26.

Öfwer ett lands sällhet som hafwer en fridålskans-
de Öfwerhet / p. 18.

Tanckar om krig: hwad nytta allmänne hopen
beraf tillhyter och hwad intryck i Sedez: mån-
ga Segerwinningar för ett land plåga med sig
föra. * p. 18/ 19.

* Högmod i en fattig är oärlighet/ säger Konungas
Styrelsen / p. 42.

Fyra ting (æconomie örlog) bestrifwas / som i
diupaste fred / stada äfwen så mycket som up-
penbara krig/ p. 20.

Reflexion, om åtskillnaden i medfarande mot de
Christne Slafwa i Turket och de Turkiska sän-
gar i Christenhet u/ p. 21/ 22/ 23.

N:o 4 Huru angelägit men swårt är att afläda
auctoriteter (förutsattade inbillningar om ett
ting för det den eller den det sagt / p. 29/30.

Huru lärde män begått största dårskap. Dioge-
nes, Zeno, Cardan, Urceus Codrus och Hob-
bes swagheter anföras til Exempel/ p. 29/30/31.

Endel af dese samtals endamål uprepas p. 32.

N:o 5. Inkast emot auctoriteters förlåtande och
ytterligare bewis af lärde mäns foiblesse uti
jempörelse emellan förutsattade Inbillningars
värkan hos Hedningar til de Christnas förs-
följande / och hos de Christne sielfwe at försöl-
ja och mörda hwarannan / blott för at somli-
ge welat bruka sitt förnufft/ p. 36/ 37.

Åtskillnad emellan ett ovetande Inbillnings be-
drageri / och ett witterliget och öfwerlagt. Ex-
empel Papistiske Prästerne/ p. 33.

Att alt menniskiorna företagande intet annat har
til ändamål / än sinnens nöjen / egen kärlek och
egennytta / Philosophicé bewist/ p. 39.

Swartföre hon icke des mindre älskar lifwet / då
det likwäl ofta är upfyllt med vånse/ p. 40.

N:o 6. Reflexioner öfwer de Ryssas och Kejsers-
ligas så ttäg emot Turckarne 1738 samt de der
om publicerade Prophetier förestälte i ett sam-
tal emellan en Turkisk. 2 Enste och 2 Rysska
Generaler/ p. 41/ 42/ 43/ 44.

De Philosophiske frågor upl' ste:

1:mo efter människans enda afficht är för nöset:
om då stor kundskap och ågodelar äro värcke,
ligen någon del deraf? nekas/ p. 45/ 46.

2:do om stora kundskaper skola gibradel af de sa-
ligas sällhet i ewigheten/ p. 46.

Huru en ignorant gör alt fructande p. 77.

N:o 7. En hel hoyer dårskaper bestrefue under
maner af ett besökt dårhus. Wises tillika at
ingen galenskap är til / som icke hålles för wis-
het någonstäds/ p. 47/ 64.

N:o 8. Physst beskrifning öfwer zne Insecter, nem-
ligen / en Fluga / en Spindel / en mygg. De-
ras förunderliga skapnad och utseende: hwad
nytta de gibra i naturen: åtskillige andra diurs
beskrifning och art upräknas härwid/ p. 65/ 72.

N:o 9. & 10. Om döme om en del af det som för tiden
skrifwes och tryckes / och hwad nytta det gör/
p. 73.

Cath. Prästerkapets hemliga orsaker at ej lå-
sa sig öfwerlyga om sitt bedrägeri: deras konst
at hålla menige hopen i owetenhet och med hwad
åndamål; huru de medelst sina discretions råts-
tigheters fordrande utmårsla folket; meniga
mans hiertans sansfärdiga finnelag emot berörde
Präster / p 74. etc.

De Reformerade Präster deremot bestrefue/ och
at deras åhörare häfwa orsak dem at ålsta/
p. 81.

